

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XXIII

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2015

KAAM YAYINLARI
OLBA
XXIII

© 2015 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 14641

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas,
opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734

Fax: 00.90.324.361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed by

Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul

Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99

Sertifika No: 29487

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09

info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XXIII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XXIII

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Marion MEYER
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY
Prof. Dr. İ. Hakan MERT
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN

MERSİN
2015

*Vefat Eden Meslektaşlarımızı
Saygı ile Anıyoruz...*

Prof. Dr. Halet ÇAMBEL

Prof. Dr. Klaus SCHMIDT

Prof. Dr. Sencer ŞAHİN

Prof. Dr. Kutlu EMRE

İçindekiler/Contents

Halil Tekin

Yukarı Mezopotamya'nın İlk Boyalı Çanak-Çömlekleri: Hassuna, Samarra ve Halaf: Yeni Yorumlar ve Yaklaşımlar. Bölüm 1: Hassuna ve Samarra (The First Painted Potteries of the Upper Mesopotamia: Hassuna, Samarra and Halaf. New Interpretations and Approaches. Volume 1: Hassuna and Samarra) 1

A. Tuba Ökse

Diyarbakır Kentinin En Eski Yerleşimi: İçkale'deki Amida Höyük (The Earliest Settlement of the City of Diyarbakır: Amida Höyük at İçkale) 59

Cengiz Çetin

Isparta Müzesi'ne Ait Bir Grup Tunç Silah Hakkında Değerlendirme (A Research on a Group of Bronze Weapons in the Museum of Isparta) 111

Sabri Arıcı

Phokaia'daki Palmiye Sütun Başlığı ve Kökeni (Das Palmenkapitell in Phokaia und seine Herkunft) 153

Sevgi Sarıkaya

Daskyleion Dynastes'lik Sisteminde Artabazos'un Rolü (Artabazos's Role in the Dascylium Dynastic Systems) 175

Hatice Körsulu

Nagidos Kazısından Ele Geçen Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri: Attika ve Yerel Üretimler (Klassische und Hellenistische Lampen von Nagidos: Attika und der lokalen Produktion) 199

Turgay Yaşar Yedidağ

Dorylaion Kalıp Yapımı Kaseleri (Dorylaion Mold Made Bowls) 235

Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks

Burdur Müzesi Metal Kandilleri (Metal Lamps in the Burdur Museum) 273

Erdoğan Aslan <i>Kekova Adası 2012-2013 Yılı Sualtı Araştırmalarında Bulunan Amphoraların Tipolojik Değerlendirmesi</i> (<i>Typological Assessment of the Amphorae Found in the 2012-2013 Kekova Island Underwater Survey</i>)	321
Murat Çekilmez <i>Hyllarima'dan Bir Grup Figürin</i> (<i>A Group of Figurines from Hyllarima</i>)	371
Hüseyin Uzunoglu <i>Bursa Müzesi'nden Ölü Ziyafeti Sahneli Yeni Mezar Stelleri</i> (<i>New Funerary Inscriptions with 'Totenmahreliefs' from the Museum of Bursa</i>)	397
Aytekin Büyükközer <i>Isauria Bölgesi'nden Bir Kaya Anıtı: Basamaklı Sunak mı? Mezar mı?</i> (<i>A Rock Monument from the Isauria Region: Is it a Stepped Altar or a Grave?</i>)	417
Fahriye Bayram <i>Hahuli Triptiği ve Martha-Maria Alania</i> (<i>The Triptych of Hahuli and Martha-Maria Alania</i>)	447
Ayşe Aydın <i>İzmir Arkeoloji Müzesi İle Tarih ve Sanat Müzesi'nde Bulunan Ampullalar</i> (<i>Ampullae Finds in the İzmir Archaeology and in the History and Art Museums</i>)	487
Şener Yıldırım <i>Side Müzesi'nden Bir Geç Antik Çağ Çeşmesi</i> (<i>A Late Antique Fountain from the Museum of Side</i>)	515
Stephan Westphalen <i>Die Kirche von Işıkkale</i> (<i>Işıkkale Kilisesi</i>)	535
Eberhard Zangger – Serdal Mutlu <i>Troia'daki Yapay Limanlar ve Su Mühendisliği:</i> <i>Bir Jeo-Arkeolojik Çalışma Hipotezi</i> (<i>Artificial Ports and Water Engineering at Troy:</i> <i>A Geo-Archaeological Working Hypothesis</i>)	553

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a. Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
 - b. Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliyografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - c. Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - d. Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a. Metin içinde her cümlemin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b. Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.
 - c. Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, küçük harf ile ve parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).
 - d. Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-

Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).
5. Word dökümanına gömülü olarak gönderilen figürler kullanılmamaktadır. Figürlerin mutlaka sayfada kullanılması gereken büyüklükte ve en az 300 pixel/inch çözünürlükte, photoshop tif veya jpeg formatında gönderilmesi

gerekmektedir. Adobe illustrator programında çalışılmış çizimler Adobe illustrator formatında da gönderilebilir. Farklı vektörel programlarda çalışılan çizimler photoshop formatına çevrilemiyorsa pdf olarak gönderilebilir. Bu formatların dışındaki formatlarda gönderilmiş figürler kabul edilmeyecektir.

6. Figürler CD'ye yüklenmelidir ve ayrıca figür düzenlemesi örneği (layout) PDF olarak yapılarak burada yer almalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Metnin word ve pdf formatlarında kaydı ile figürlerin kopyalandığı iki adet CD (biri yedek) ile birlikte bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı gönderilmelidir.
13. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a. One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b. The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c. The indication fig.:
 - * It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - * If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Footnotes (for articles):

Oppenheim 1973, 9, pl.1.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).

5. Figures, embedded in Word documents can not be used. Figures have to be in the length in which they will be used in the page, being at least 300 pixel/ inch, in photoshop tif or jpeg format. Drawings in adobe illustrator can be sent in this format. Drawings in other vectoral programs can be sent in pdf if they can't be converted to photoshop. Figures sent in other formats will not be accepted.
6. Figures should be loaded to a CD and a layout of them as PDF should also be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German .
12. The text in word and pdf formats as well as the figures should be loaded in two different CD's; furthermore should be sent, twice the printed version of the text and figures.
13. Special fonts should be loaded to the CD.

ISPARTA MÜZESİ'NE AİT BİR GRUP TUNÇ SİLAH HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Cengiz ÇETİN*

ABSTRACT

A Research on a Group of Bronze Weapons in the Museum of Isparta

A group of 110 metal artifacts from the Isparta Museum were treated in the conservation laboratories of the Ankara University, Başkent Vocational School (Object Conservation Program) between 2010 and 2014, of which 14 consisting copper-alloy axes, daggers, a spearhead and an arrowhead compose the subject material of this article.

Although there is at least one systematic excavation considering the prehistoric times in all the neighbouring provinces of Isparta, there is no such research in the city. Therefore, our knowledge on the cultural history of the Bronze Age of Isparta is limited with data originating from an Early Bronze Age necropolis in Harmanören and some field surveys. The surveys carried out by Mehmet Özseit in Isparta indicate that the number of finds which belong to the Early Bronze Age I (about 3200-2700 B.C.) and II (about 2700-2400 B.C.) settlements are much more than those of the Middle Bronze Age (1900/1800-1650 B.C.) and Late Bronze Age (1650-1200 B.C.), and that these settlements are spread over a wider area. As there are very few artifacts with stratigraphic context, it is valuable to publish these small finds from the Isparta Museum in order to understand the Bronze Age history of the city. The aim of this article is to study, date and introduce a group of fourteen Cu-alloy weapons and consequently contribute to the Middle and Late Bronze Age cultural history of Isparta.

Results of the past surveys and archaeological excavations indicate that the Bronze Age settlements are located at the southwest, north and northwest of Isparta and that almost all produce Early Bronze Age finds, whereas only a few of

* Doç. Dr. Cengiz Çetin, Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu, Gümüşdere Yerleşkesi, Fatih Cad. 33/A Keçiören - Ankara. E-posta: cngzcetin@gmail.com

Bu çalışmada yer alan eserlerin araştırma ve yayın iznini vermesi nedeni ile Isparta Müze Müdürü Mustafa Akaslan'a ve yardımcılarından dolayı Arkeolog Özgür Perçin'e teşekkürü bir borç bilirim.

them yield objects dated to Middle or Late Bronze Age. The map which is created according to the information gained from these surveys and excavations clearly demonstrates this situation (fig.1). In sixty seven of the total sixty eight findspots shown in this map Early Bronze Age materials were produced, whereas only seven of them (Atabey-Göndürle Höyük, Büyükgökçeli-Findos Höyük, Eğridir Höyük, Gelendost Höyük, Gelendost-Akmescit, Gelendost-İskele Höyük and Şarkikaraağaç-Arak) are dated to the Middle and Late Bronze Ages.

Fourteen of the Bronze objects studied in this article, are dated to the period between late third millennium and late second millenium B.C. which indicates that Isparta has a great potential not only in Early Bronze Age, but also during the Middle and Late Bronze Ages. It is very likely that future excavations in this district will produce more accurate information which will attest the conclusions reached in this article.

Keywords: Lugged axe, dagger, double axe, miniature axe, spearhead, arrow head.

ÖZET

Isparta Müzesi metal eserler envanterine kayıtlı 110 parçadan oluşan bir grup metal eserin koruma ve onarım işlemleri 2010-2014 yılları arasında Ankara Üniversitesi Başkent Meslek Yüksekokulu Metal Eserler Koruma ve Onarımı Laboratuvarında yapılmıştır. Isparta Müzesi'ne ait bu eserlerden satın alma yolu ile edinilmiş ve daha önce yayınlanmamış beş balta, yedi hançer, bir mızrak ucu ve üç ok ucundan ibaret on dört tunç silah bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

Çevre illerde sistematik arkeolojik kazı yapılan en az birer yerleşim yeri bulunurken Isparta'da düzenli olarak yürütülen herhangi bir Tunç Çağ yerleşimi kazısı mevcut değildir. Tunç Çağ'da Isparta'nın kültür tarihine ilişkin bilgilerimiz yüzey araştırmaları ile Harmanören Nekropolü'nde yapılan kazılardan elde edilen verilerle sınırlıdır. Mehmet Özsait'in uzun yıllardan bu yana bölgede büyük bir hassasiyetle sürdürdüğü yüzey araştırmaları sonuçlarından İlk Tunç Çağ I (Yaklaşık M.Ö. 3200-2700) ve II (Yaklaşık M.Ö. 2700-2400) yerleşimlerinin varlığına işaret eden buluntuların çok sayıda ve coğrafi olarak geniş bir alana yayılmış olduğu, bununla beraber Orta ve Son Tunç Çağ'a ait buluntu sayısı ve coğrafi dağılımının daha sınırlı olduğu anlaşılmaktadır (fig. 1). Stratigrafik kontekse bağlı buluntu sayısının azlığı nedeni ile Isparta Müzesi'ne satın alma ve/veya müsadere yolu ile kazandırılmış Tunç Çağa ait eserlerin yayınlanması, bölgenin bu dönem kültür tarihini anlayabilmemiz açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmamız, daha önce yayınlanmamış 14 parça tunç silahı incelemek, tanıtmak ve ait oldukları muhtemel tarihleri saptayarak Isparta'nın Orta (M.Ö. 1900/1800-1650) ve Son Tunç Çağ (M.Ö. 1650-1200) kültür tarihine ilişkin bilgilere bir nebze olsun katkıda bulunmak amacıyla taşımaktadır.

Isparta'da uzun yıllardan bu yana sürdürülen yüzey araştırması ve az sayıdaki arkeolojik kazı sonuçlarından Tunç Çağı yerleşimlerinin Isparta'nın güneybatısı, kuzey ve kuzey doğusunda yoğunlaştığı, bu yerleşimlerin hemen hemen tamamının İlk Tunç Çağ buluntusu verirken pek azında Orta ve Son Tunç Çağ buluntusunun

ele geçtiği anlaşılmaktadır. Bölgede yapılan yüzey araştırmaları sonuçlarından derlediğimiz bilgilerle oluşturduğumuz haritada bu durum açıkça görülmektedir (fig. 1). Haritaya işlediğimiz 68 buluntu yerinden 67'sinde İlk Tunç Çağ buluntusuna rastlanırken yalnızca Atabey Gündürle Höyük, Büyükgökçeli Findos Höyük, Eğridir Höyük, Gelendost Höyük, Gelendost Akmesic ve Gelendost İskele Höyük ile Şarkikaraağaç Arak'da Orta ve/veya Son Tunç Çağ buluntuları ele geçmiştir.

Bu çalışmanın sonucunda on dört adet tunç silahı M.Ö. 2. binin hemen öncesi ve içine tarihlendirmiş olmamız, Isparta'nın yalnızca İlk Tunç Çağ için değil, aynı zamanda Orta ve Son Tunç Çağ için de büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Gelecekte bölgede yapılacak sistematik kazıların bu değerlendirmemizi doğrulayacak sonuçlar vermesi muhtemeldir.

Anahtar Kelimeler: Kolcuklu balta, hançer, çift ağızlı balta, minyatür balta, mızrak ucu, ok ucu.

Isparta Müzesi metal eserler envanterine kayıtlı bir grup metal eserin koruma ve onarım işlemleri 2010-2014 yılları arasında Ankara Üniversitesi Başkent Meslek Yüksekokulu Metal Eserler Koruma ve Onarımı Laboratuvarında yapılmıştır. Isparta Müzesi'ne ait bu eserlerden farklı tarihlerde satın alma yolu ile edinilmiş beş balta, yedi hançer, birer mızrak ve ok ucunun araştırma ve yayın izni baş vurum üzerine Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı Isparta Müze Müdürlüğü'nün 30.04.2013 tarih ve 61047994-160.01/447 sayılı yazısı ile tarafıma verilmiştir.

Batısında Denizli Beycesultan, Burdur Kuruçay; kuzey-kuzeybatısında Eskişehir Demircihöyük, Kanlıtaşhöyük, Küllüoba ile Afyon Kusura ve Karaoğlan; doğusunda Konya Karahöyük, güney-güneybatısında Antalya Bademağacı ve Karataş Semahöyük gibi bilimsel kazılarla kısmen de olsa araştırılmış merkezler bulunmasına rağmen Isparta'da düzenli olarak yürütülen herhangi bir Tunç Çağı yerleşimine ait arkeolojik kazı mevcut değildir. Tunç Çağ'da Isparta ve çevresinin kültür tarihine ilişkin bilgilerimiz yüzey araştırmaları ve Harmanören yerleşiminin İlk Tunç Çağ Nekropolü'nde yapılan bilimsel kazılardan elde edilen verilerle sınırlıdır. Bölgede ilk bilimsel araştırma Fransız gezgin P. Lucas'ın 1706 ve 1714 yıllarındaki ziyareti sırasında gerçekleşmiştir. Söz konusu ziyaretten sonra Isparta ve çevresi 20. yüzyılın başlarına kadar birçok gezginin uğrak noktası olmuştur¹. Isparta'da prehistorik dönem kalıntlarına yönelik ilk

¹ Isparta ve civarını ziyaret eden gezginler ve bu gezilerin sonuçları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Özsait 1980, 3-25.

araştırmaları H. R. Ormerod ve A.M. Woodward 1909-1910 yılları başında Antalya, Isparta, Burdur ve kısmen Denizli'yi kapsayan gezileri sırasında gerçekleştirmiştir. Ormerod bu çalışmalar sırasında Isparta-Senirce'de kısa süreli bir kazı yapma şansı bulmuş ve bir grup prehistorik çağ seramiğini yayınlamıştır². Kurt Bittel 1934 ve 1942 yıllarında Senirce buluntularını inceleyerek Senirce Kültürü hakkında detaylı bir değerlendirme yapmıştır³. Tahsin Özgüç 1944 yılında yaptığı çalışmasında Senirce ve Atabey çevresinde ele geçmiş buluntuları inceleyerek "Öntarihte Isparta Ovası Kültürü ve Yeni Buluntuları" adlı makalesi ile tanıtmıştır⁴. Uzun aralıklarla gerçekleştirilen bu ilk araştırmaların ardından Mehmet Özsait tarafından 1970'li yılların ortasında başlayan yüzey araştırmaları ile bölgenin prehistorik tarihine ilişkin çalışmalar devam etmiştir. Mehmet Özsait'in uzun yıllardan bu yana büyük bir hassasiyetle sürdürdüğü söz konusu yüzey araştırmaları sonuçlarına göre bölgedeki prehistorik buluntu veren merkez ya da mevkiiler Isparta Merkez, Keçiborlu, Senirkent, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Yalvaç ve Şarkikarağaç ilçelerinde yoğunluk göstermektedir. Geniş bir coğrafi dağılıma sahip söz konusu buluntuların büyük bölümü İlk Tunç Çağ I (Yak. M.Ö. 3200-2700) ve II'ye (Yak. M.Ö. 2700-2400) ait olmasına karşın Orta (M.Ö. 1900/1800-1650) ve Son Tunç Çağ'a (M.Ö. 1650-1200) ait buluntu sayısı ve coğrafi dağılımı daha sınırlıdır (fig. 1)⁵.

Bölgede stratigrafik kontekse bağlı buluntu sayısının azlığı ve bunlara ilişkin yayının sınırlı sayıda olması nedeni ile Isparta Müzesi'ne satın alma ve/veya müsadere yolu ile kazandırılmış Tunç Çağ'a ait eserlerin yayınlanması, arkeolojik kazı veya bilimsel yüzey araştırması buluntusu niteliğine sahip olmamalarına rağmen bölgenin kültür tarihinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmamız, Isparta Müzesi'ne satın alma yolu ile kazandırılmış, daha önce yayınlanmamış 14 parça tunç silahı incelemek, tanıtmak ve ait oldukları muhtemel tarihleri saptayarak Isparta'nın Orta ve Son Tunç Çağ kültür tarihine ilişkin bilgilere bir nebze de olsa katkıda bulunmak amacını taşımaktadır.

Çalışmamıza konu olan silahlar tipolojik açıdan incelenerek sınıflandırılmış ve daha önce yayınlanmış örneklerle karşılaştırma yapılarak

² Woodward – Ormerod 1909/10, 89-105; Ormerod 1911, 80-94.

³ Bittel 1934, 35. 103. 112. 119; Bittel 1942, 176-188.

⁴ Özgüç 1944, 407-418.

⁵ Harita, Isparta'da yüzey araştırması yapan araştırmacılar tarafından yayınlanmış araştırma sonuçlarında yer alan bilgiler derlenerek hazırlanmıştır.

tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Karşılaştırma amacı ile geniş bir coğrafi alana yayılan çok sayıda örneklendirme yapmaya özen gösterilmiş olmakla birlikte yakın coğrafyada bulunmuş örnekler öncelikle dikkate alınmıştır.

Kolcuklu Baltalar

Kolcuklu baltalar, adını tutamak kısmını kesici kısımdan ayıran kolcuk biçimli çıkıntılardan alan ve araştırmacılara göre hem silah hem de alet olarak kullanılabilen bir balta türüdür⁶. Birçok balta türü gibi kolcuklu baltaların da ilk örnekleri taştan yapılmış olmalıdır. Elazığ Han İbrahim Şah (Esenkent) yerleşiminde bulunmuş İlk Tunç Çağ III'e (Yak. M.Ö. 2400-2200) tarihlendirilen kolcuklu baltayı andırır taş balta örneği⁷ bu görüşü doğrular niteliktedir. Przeworski'ye göre tunçtan yapılmış ilk kolcuklu baltalar M.Ö. 2. binden hemen önce görülmeye başlar⁸. Ertem⁹ kolcuklu baltaların Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nden Hitit İmparatorluk Çağı sonuna kadar tunçtan yapıldığını ifade etmektedir. Dengate'e göre bu balta türü M.Ö.1450 yıllarından itibaren yaygın bir şekilde kullanılmıştır¹⁰. Kolcuklu baltalar M.Ö. 2. bin boyunca Anadolu, Yunanistan, Ege Adaları, Balkanlar, Transkafkasya, Filistin, İran, Suriye, Kıbrıs ve Mısır'a kadar geniş bir dağılım alanı gösterir¹¹.

Araştırmacılar Akdeniz Havzası'nda ortaya çıkarılmış kolcuklu baltaları inceleyerek sınıflandırmaya çalışmışlardır. Bu araştırmaların öncüsü olan Przeworski, çoğunluğu Anadolu örneklerinden oluşan çok sayıda baltayı inceleyerek boyutları, kolcukların konumu ve gövde ile yaptığı açı yanı sıra namlusu ve kesici ağzının şekline göre bir sınıflandırma yapmıştır¹². Przeworski'nin yaptığı tipolojinin kullanışlı olmayacağını düşünen Maxwell ve Hyslop baltaların kolcuk ve tutamak kısmını dikkate alarak üç tipten oluşan daha basit bir sınıflandırma önermiştir¹³. Maxwell ve Hyslop'un ardından 1960'da Deshayes Tunç Çağ'a ait çeşitli metal eserlerin yanı sıra geniş bir coğrafi alana yayılım gösteren kolcuklu baltaları da inceleyerek

⁶ Erkanal 1977, 8; Seeher 2007a, 111-113, res.92.

⁷ Ertem 1982, 38, lev. 25.

⁸ Przeworski 1939, 31.

⁹ Ertem 1988, 27.

¹⁰ Dengate 1973, 254.

¹¹ Muscarella 1988, 412; Öztan 2013, 5, şek.13, res. 4.

¹² Przeworski 1939, 31.

¹³ Maxwell – Hyslop 1953, 69-87.

sınıflandırmıştır¹⁴. Erkanal Orta Anadolu baltaları ve silahları üzerine yaptığı çalışmasında kolcuklu baltaları, kolcukların tutamak kısmıyla yaptığı açığı ve namlu biçimini dikkate alarak yaptığı sınıflandırma ile beş tip altında toplamıştır¹⁵. Anlağan ile Bilgi, Sedberk Hanım Müzesi'nde yer alan köşeli enseye, içbükey kenarlı namlu ve teber biçimli ağza sahip yedi adet kolcuklu baltadan oluşan koleksiyonu bir ana tipe bağlı üç alt grup altında incelemiştir¹⁶. Konu üzerine son çalışmalardan biri de Yıldırım'ın "M.Ö. 2. Binde Orta Anadolu'da Madeni Silah Üretimi" başlıklı doktora tezidir. Yıldırım tezinde daha çok Erkanal'ın çalışmasını temel alan bir sınıflandırma yapmıştır¹⁷.

Çalışmamızda Isparta Müzesi'ne ait tunçtan yapılmış üç kolcuklu balta (fig. 2-4) incelenmiştir. Bu baltalardan 5-33-83 ve 8-7-88 envanter numaralı ikisi tutamak kısmından kolcuklara 90°'lik açı ile geçilmesi ve teber biçimli namlusunun her iki kenarının da içbükey olması gibi ortak özelliklere sahiptir. Bu iki balta söz konusu ortak özellikleri nedeniyle Tip-1 adı verilen ana grup altında toplanmıştır. Ancak Isparta Tip-1 grubuna ait baltalardan envanter numarası 8-7-88 olanı (fig. 3) kolcuklarından birinin baltanın tutamak bölümü ile birleşiminin içbükey bir yayla yapılması ve ensesinin düz olması sebebi ile diğerinden ayrılır. Detayda birbirinden farklı özellik gösteren bu iki balta Tip-1 ana grubunun iki alt tipi olarak sınıflandırılmıştır. Yaptığımız bu sınıflandırmaya göre 5-33-83 envanter numaralı balta Tip-1a (fig. 2), 8-7-88 envanter numaralı balta Tip-1b alt grubunu oluşturmaktadır. 5-1-05 envanter numaralı üçüncü kolcuklu balta (fig. 4) sap kısmından kolcuklara geçişin 90°'lik açı yerine yayvan içbükey bir yay ile yapılması ve ensesinin küt oluşu nedeni ile Isparta örnekleri arasında ikinci bir ana tip oluşturur. Bu ikinci tipe Tip-2 adı verilmiştir.

Isparta Tip-1 ana grubu, Maxwell ve Hyslop'un sınıflandırmasına göre Tip-1'e¹⁸, Erkanal'ın sınıflandırmasına göre I. Gruba¹⁹, Yıldırım'ın²⁰ sınıflandırmasına göre Tip-A grubuna dahildir. Deshayes'in²¹ yaptığı

¹⁴ Deshayes 1960a, 113-131; Deshayes 1960b, 54-60, pl. XIII-XV.

¹⁵ Erkanal 1977, 3-12, taf. 1-4.

¹⁶ Anlağan – Bilgi 1989, 41, 55-61, res. 23-29.

¹⁷ Yıldırım 1993, 1 vd.

¹⁸ Maxwell – Hyslop 1953, 72 vd., fig. 4.

¹⁹ Erkanal 1977, 3. 4, taf. 1-2.

²⁰ Yıldırım 1993, 51 vd.

²¹ Deshayes 1960b, 56, lev. XIII. XIV.

sınıflandırmada Isparta Tip-1a baltası C1a, Tip-1b baltası ise C1b grubuna girer. Ayrıca söz konusu her iki balta Anlağan ve Bilgi'nin çalışmalarında oluşturdukları sınıflandırmaya göre Tip 1-alt tip b2 grubunda²² yer alır.

Isparta Tip-1a baltasının tipolojik açıdan benzer örnekleri, Orta Tunç Çağı başından Son Tunç Çağı sonuna kadar geniş bir zaman dilimi içerisinde yayılmaktadır. Orta Tunç Çağı'na ait iki örnek Kütahya Seyitömer Höyük'te IV-B evresi 64 numaralı mekan ile R sektörü 74 numaralı mekanlarda bulunmuştur²³. Çorum Eskiyağar'da ele geçen Tip-1a grubu içinde değerlendirebileceğimiz balta M.Ö. 2. bine tarihlendirilmektedir²⁴. Çorum Alacahöyük'de bulunmuş kolcuklu balta²⁵ Hitit Çağı'na ait örneklerden biridir. Çorum Boğazköy'de ele geçmiş birinin ağız bölümü eksik üç örnek ise Hitit Eski Krallık Dönemi'ne tarihlendirilmektedir²⁶. Kızılırmak Nehri üzerinde Vezirköprü yakınlarındaki Bengü köyü²⁷ ve Samsun Bafra-Mengü köyünde²⁸ bulunmuş kolcuklu baltalar ile Sivas²⁹ ve Samsun³⁰ Müzeleri'nde yer alan baltalar, Hitit İmparatorluk Çağı'na tarihlendirilen örnekler arasında sayılabilir. Kayseri Kültepe'de³¹ ele geçmiş birinin kolcukları arasında kazıma tekniği ile yapılmış çizgisel bezemeler bulunan ve M.Ö. 13. yüzyıla tarihlendirilen üç balta yanı sıra kesin tarihi bilinmeyen iki balta³² ile Samsun Alaçam Pelitbükü köyünde³³ bulunmuş baltalar Tip 1a grubuna giren diğer örneklerdir.

Isparta Tip-1b kolcuklu baltasının Orta Tunç Çağı'na tarihlendirilen benzerlerini Seyitömer Höyük³⁴, Tarsus Gözlükule³⁵, Yozgat Alişar³⁶,

²² Anlağan – Bilgi 1989, 41, 55-61, res. 23-29.

²³ Bilgen 2011, 382. 444, res.19. 201.

²⁴ Ediz 1994, 111. 115, res. 7.

²⁵ Koşay 1966, 77, 78, lev. 47; Erkanal 1977, taf. 1.

²⁶ Maxwell – Hyslop 1953, 80, fig. 4; Erkanal 1977, taf. 2; Seeher 2007b, 29. 37, res. 3.

²⁷ Dengage 1973, 253-254, res. II, pl. 67.

²⁸ Bilgi 1994, 255. 267, lev. 57.

²⁹ Ökse – Toy 1992, 136-138, res. 3- 4, çiz. 3-4.

³⁰ Dengage 1973, 253-254, res. II, pl. 67.

³¹ Przeworski 1939, 193, taf. X; Maxwell – Hyslop 1953, 80, fig. 4; Deshayes 1960a, 116; Deshayes 1960b, 54, pl. XII; Erkanal 1977, taf. 1-2.

³² Maxwell – Hyslop 1953, 80, fig. 4.

³³ Müller-Karpe 1988, 204, res. 6.

³⁴ Bilgen 2011, 320. 477. 479, res. 309. 319.

³⁵ Goldman 1956, 282. 289, pl. 424.

³⁶ Henning 1937, 112, fig. 107; Oğuz 1934, 54. 59, şek. 53.

Samsun Vezirköprü³⁷ ve Yurdağın Gülümser Koleksiyonu³⁸ ile Amasya Müzesi'nde³⁹ bulmak mümkündür. Afyon Müzesi'nde⁴⁰ yer alan bir kolcuklu balta, bu tipin Hitit Eski Krallık Dönemi'ne tarihlendirilen örneğidir. Beycesultan II. Tabakasında⁴¹ ve Mersin Yümük Tepe'de⁴² bulunmuş kolcuklu baltalar, Tip-1b baltasının Hitit İmparatorluk Çağı'na tarihlendirilen benzer örneklerini oluşturur. Malatya Pirot Höyük⁴³, Samsun Alaçam Pelitbükü köyü⁴⁴, Kayseri ve Alacahöyük'de⁴⁵ bulunmuş baltalar ise Son Tunç Çağı'na ait örneklerdir. Bu örneklerin yanı sıra Samsun İnönü çevresinde bulunmuş ve kesin tarihlendirmesi yapılmamış⁴⁶ bir kolcuklu balta da Tip-1b grubu içinde değerlendirilebilir.

Tip-1a ve b kolcuklu baltaları için yukarıda verilen örneklerin yanı sıra ense, kolcuk ve namlusundaki önemsiz farklarla bu baltaların ikisiyle birden benzer özelliğe sahip baltaları Anadolu'nun birçok yerinde görmek mümkündür. Aksaray Acemhöyük'de bulunmuş kolcukları arasında kazıma tekniği ile yapılmış çizgisel bezemeler yer alan bir⁴⁷ ve Amasya Müzesi'nde yer alan dört kolcuklu balta⁴⁸ Tip-1 grubu içine giren Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne ait örneklerdir. Kayseri⁴⁹ ve Alacahöyük'de⁵⁰ bulunmuş birer balta Hitit Çağı'na tarihlendirilmiş örnekleri oluşturur. Elazığ Korucutepe'de bulunmuş kolcuklu balta⁵¹, bu grubun Hitit İmparatorluk Çağı'ndan biraz daha erkene tarihlendirilen bir üyesi olarak değerlendirilebilir. Afyon Müzesi'nde⁵² yer alan bir kolcuklu balta Hitit Eski Krallık Dönemi'ne ait örnektir. Mersin'de bulunmuş

³⁷ Bilgi 1994, 255. 267, lev. 57, res. 5.

³⁸ Bilgi 2001, 14. 24, çiz. 71.

³⁹ Bilgi 2001, 9. 24, çiz. 68.

⁴⁰ İlaslı – Üyümez 2008, 133, res. 75.

⁴¹ Mellaart – Murray 1995, 135. 160, fig. O.10; Lloyd – Mellaart 1955, 88-90, fig. 21.

⁴² Garstang 1943, 10-11, fig. 13; Garstang 1953, 211, fig. 129, pl. 29b.

⁴³ Karaca 1985, 39. 47, res. 5; Akdeniz – Karaca 2004, 51-66, res. 4, çiz. 4.

⁴⁴ Bilgi 1994, 255. 267, lev. 57, res. 5.

⁴⁵ Erkanal 1977, taf. 2.

⁴⁶ Müller-Karpe 1988, 203. 207, res. 1.

⁴⁷ Erkanal 1977, taf. 1; Öztan 2013, 5, şek. 13, res. 4.

⁴⁸ Bilgi 2001, 5, çiz. 73-75. 78.

⁴⁹ Erkanal 1977, taf. 2.

⁵⁰ Koşay 1966, 77-78, lev. 47; Erkanal 1977, taf. 2.

⁵¹ Ertem 1988, 27-28, lev. 47.

⁵² İlaslı – Üyümez 2008, 133, res. 75.

aynı gruba dahil balta ise M.Ö. 1600 yıllarına tarihlendirilmiştir⁵³. Elazığ Arslantepe⁵⁴, Bolu Seben⁵⁵, Çorum Ortaköy-Şapınuva'da⁵⁶ bulunmuş baltalar ile Sivas Müzesi'nde⁵⁷ yer alan bir balta Hitit İmparatorluk Çağı'na ait örnekler arasında sayılabilir. Elazığ İmikuşağı⁵⁸, Adıyaman Tille Höyük⁵⁹, Sivas Şarkışla⁶⁰ ve Çorum Boğazköy'de⁶¹ bulunmuş baltalar Son Tunç Çağı'na tarihlendirilen örneklerdir. İstanbul Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonunda Tip-1 sınıflandırmasına dahil edilebilecek biri Orta Tunç Çağı'na, ikisi Son Tunç Çağı'na tarihlendirilen üç adet balta⁶² bulunmaktadır. Metropolitan⁶³, Samsun⁶⁴ ve Sinop Müzeleri'nde⁶⁵ yer alan kolcuklu baltalar ile Çankırı Balıbağı'nda bulunmuş⁶⁶ balta kesin tarihlendirmesi yapılmamış örnekler arasındadır. Bu örneklerin yanı sıra Malatya Akçadağ'da bulunmuş ve Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne tarihlendirilen⁶⁷ taş üzerine işlenmiş kolcuklu balta kalıpları ile temsil edilen baltalar Isparta Müzesi'ne ait söz konusu iki baltayla aynı grup içinde değerlendirilebilir.

Isparta Tip-2 grubuna ait balta Maxwell ve Hyslop'un Tip-2⁶⁸, Deshayes'in B1 grubu⁶⁹, Erkanal'ın Tip-V⁷⁰ ve Yıldırım'ın Tip-E⁷¹ özelliklerini göstermektedir. Söz konusu balta ense ve kolcuklarının yanı sıra sıg teber biçimli namlu ağzı ile Beycesultan'da IV. ve V. tabakalarda

⁵³ Deshayes 1960a, 118; Deshayes 1960b, 56, pl. XIV.

⁵⁴ Puglisi 1963, 43, fig. 3.

⁵⁵ Yıldırım 2001, 130-131. 141. 144, fig. 6, pl. 2b.

⁵⁶ Süel – Süel 1996, 269. 281, res.23; Süel – Süel 2004, 231. 234, res. 8.

⁵⁷ Ökse – Toy 1992, 136-137, res. 2. 5, çiz. 2. 5.

⁵⁸ Sevin 1985, 94. 99, res. 5.

⁵⁹ Mellink 1960, 63, pl. II, fig. 5.

⁶⁰ Yalçın v.d. 2006, 652, res. 225.

⁶¹ Deshayes 1960a, 118; Deshayes 1960b, 56, pl. XIII; Erkanal 1977, taf. 2; Boehmer 1979, 2, taf. 1; Müller-Karpe 1993, 227-234; Seeher 2007a, 111-113, res. 92; Seeher 2007b, 29. 37, res. 3.

⁶² Anlağan - Bilgi 1989, 41-42. 58-60, res. 26-28.

⁶³ Muscarella 1988, 412, fig. 566.

⁶⁴ Bilgi 2001, 5, çiz. 70. 83.

⁶⁵ Bilgi 2001, 5, çiz. 69. 80.

⁶⁶ Süel 1989, 155, çiz. 5.

⁶⁷ Belli 2004, 25, çiz. 1.

⁶⁸ Maxwell – Hyslop 1953, 72 vd., fig. 5.

⁶⁹ Deshayes 1960b, 54, pl. XIII-XIV.

⁷⁰ Erkanal 1977, 7, taf. 4.

⁷¹ Yıldırım 1993, 56 vd.

bulunmuş M.Ö. 2. binin ilk çeyreğine tarihlendirilen üç kolcuklu balta⁷² ile Afyon Müzesi'nde yer alan Hitit Eski Krallık Dönemi'ne tarihlendirilen baltaya⁷³ oldukça benzemektedir. Bu örneklerle ek olarak ense, kolcuk ve namlularındaki önemsiz farklarla Anadolu'nun birçok Tunç Çağ yerleşiminden benzer örnekler vermek mümkündür. Acemhöyük'de bulunmuş balta⁷⁴, Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne ait erken örneklerden biridir. Bolu'da bulunmuş, kolcukları arasında kazıma ile yapılmış çizgisel bezemeler olan kolcuklu balta, Tip-2 grubuna dahil olabilecek Hitit Dönemi'ne tarihlendirilen baltalardan biridir. Hitit Eski Krallık Dönemi'ne ait bir diğer iki örnek Elazığ Tepecik'de bulunmuştur⁷⁵. Alishar'da bulunmuş kolcuklu balta, bu grup ile benzer özelliklere sahip M.Ö. 2. binin ilk çeyreğine tarihlendirilmiş örnektir. Kayseri Kemer Höyük⁷⁶, Kerkenezdağ⁷⁷, Gözlükule⁷⁸, Uluburun Batığı'nda bulunmuş kolcuklu baltala⁷⁹ ile Amasya⁸⁰ ve Samsun⁸¹ Müzeleri yanı sıra Yurdagün Gülümser Koleksiyonu'nda⁸² yer alan baltalar M.Ö. 2. binin 2. yarısına tarihlendirilmiş örnekler arasında sayılabilir. Ayrıca Kültepe 1b yapı katında bulunmuş bir baltayla bir taş kalıp⁸³ ve Alacahöyük'de bulunmuş Hitit Dönemi'ne tarihlendirilen iki taş kalıp⁸⁴ ile temsil edilen örnekler Tip-2 grubu ile benzer özelliklere sahip diğer kolcuklu baltalardır.

Isparta Müzesi'ne ait bu üç kolcuklu balta için çok sayıda benzer örnek bulmak mümkün olmuştur. Ancak bu örnekler tipolojik açıdan aynı grupta yer almalarına rağmen M.Ö. 2. binyılın içinde farklı tarihsel dağılım göstermektedir. Erkanal'ın Orta Anadolu kolcuklu baltaları için oluşturduğu

⁷² Lloyd – Mellaart 1955, 88-90, fig. 21; Deshayes 1960a, 116; Deshayes 1960b, 54, pl. XIII; Erkanal 1977, taf. 4; Mellaart – Murray 1995, 129-131. 152. 154, fig.O.2. O4, pl. 9a.

⁷³ İlaslı – Üyümez 2008, 133, res. 75.

⁷⁴ Öztan 2010, 242-243. 250, res. 11.

⁷⁵ Deshayes 1960a, 116. 124; Deshayes 1960b, 54, pl. XIII; Esin 1971, 111, lev. 90; Esin 1973, 59, res. 24.

⁷⁶ Serdar v.d. 2006, 304, res. 3.

⁷⁷ Przeworski 1939, 193, taf. X.

⁷⁸ Goldman 1956, 282. 289, pl. 424.

⁷⁹ Pulak 1985, 15, fig. 11

⁸⁰ Bilgi 2001, 9, res. 44, çiz. 67.

⁸¹ Bilgi 1994, 255, lev.57.

⁸² Bilgi 2001, 14, çiz. 72.

⁸³ Özgüç 1955, 217, res. 258.

⁸⁴ Koşay 1975, 25, lev. 46.

tipoloji çalışmasının sonunda yaptığı tarihsel dağılım tablosunda⁸⁵ da aynı tipe giren örneklerin farklı tarihlere verilebildiği görülmektedir. Bununla birlikte Tip-1a ve Tip-1b baltaları için verdiğimiz benzer örneklerin büyük bölümü M.Ö. 2. binin ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. Bu nedenle bu iki baltanın tarihlendirmesi için M.Ö. 2. binin ikinci yarısını önermekteyiz. Tip-2 baltasına verdiğimiz benzer örneklerin önemli bir bölümü ise M.Ö. 2. binin ilk yarısına, özellikle ilk çeyreğine tarihlenmiştir. Bu nedenle söz konusu üçüncü baltayı M.Ö. 2. binin ilk yarısına tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Çift Ağızlı Balta

Mezopotamya'da M.Ö. 3. binin sonlarına doğru görülen çift ağızlı balta türünün Anadolu'daki en erken örneklerinden biri Karataş Semayük'un İlk Tunç Çağ III'e tarihlendirilen yapı katında bulunmuş⁸⁶ gümüştan yapılmış minyatür çift ağızlı baltadır. Son Tunç Çağı boyunca yaygın şekilde kullanılan bu balta tipi Deshayes tarafından incelenerek tipolojik açıdan sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre Isparta Müzesi envanterine 5-2-05 numara ile kayıtlı çift ağızlı balta (fig. 5) B1a ve B1b grubuna girer. Deshayes B1a grubundaki baltalara Girit Thesis, Amygdalois, Troya (M.Ö. 1700-1300) ve Filistin Megiddo'da (M.Ö. 1150-1100) bulunmuş baltaları; B1b grubuna Mykenai (M.Ö. 1400-1200), Girit Hagia Triada ve Keos'da bulunmuş baltaları örnek vermiştir⁸⁷. Erkanal bu tür çift ağızlı baltaları Emirdağ Tipi olarak adlandırmış ve Kültepe, Emirdağ ile Tarsus Gözlükule'de (M.Ö. 1600-1400) bulunan birer baltayla örneklendirmiştir⁸⁸. Isparta çift ağızlı baltası, bu üç balta arasında daha çok Emirdağ örneğine benzemektedir. Ayrıca Bolu Seben'de⁸⁹ bulunmuş bir çift ağızlı balta Emirdağ Tipine paralel özellikler göstermekte olup Isparta baltası ile aynı grup içinde değerlendirilebilir. Bu örneklerin yanı sıra Isparta çift ağızlı baltası, teber biçimli ağız ve iğne gözü formulu sap deliği ile M.Ö. 14. yüzyıla tarihlendirilen Uluburun Batığı⁹⁰ ile M.Ö. 1200 yıllarına tarihlendirilen

⁸⁵ Erkanal 1977, 8-12, taf. 19.

⁸⁶ Mellink 1967, 265, pl. 84.

⁸⁷ Deshayes 1960a, 257; Deshayes 1960b, 108, pl. XXXIV

⁸⁸ Goldman 1956, 282. 289, pl. 425; Goldman 1961, 8, fig. 3; Erkanal 1977, 21-22, taf. 6.

⁸⁹ Yıldırım 2001, 131-132. 141. 144, fig. 8, pl. 2d.

⁹⁰ Newton v.d. 2006, 117-118; Pulak 2006, 88. 632, res. 42. 187.

Gelidonya Batığı'nda⁹¹ bulunmuş çift ağızlı baltalarla büyük oranda benzer özelliklere sahiptir. Kıbrıs'ta bulunmuş Son Tunç Çağ'a tarihlendirilen iki balta⁹² hem Uluburun ve Gelidonya batıklarına ait baltalara hem de Isparta baltasına paralel özellikler göstermektedir. Makedonya (M.Ö. 1200-1100)⁹³ ve Girit'de bulunmuş (Geç Minos Dönemi)⁹⁴, Metropolitan Müzesi koleksiyonuna ait⁹⁵ (M.Ö. 1600-1050) birer balta ile Megiddo'da bulunmuş (M.Ö. 1200) dört balta⁹⁶ Isparta çift ağızlı baltası ile aralarında tipolojik açıdan benzerlik kurulabilecek diğer balta örnekleridir.

Uluburun ve Gelidonya Batıkları'nda bulunan baltalar ile benzerliği ve yukarıda verdiğimiz paralel örneklerin büyük bölümünün M.Ö. 2. binin ikinci yarısına tarihlendirilmiş olması nedeni ile Isparta Müzesi'nde yer alan söz konusu çift ağızlı baltayı M.Ö. 1400-1200 yıllarına tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Minyatür Balta

Isparta Müzesi envanterine 8-12-09 numara ile kayıtlı balta, yuvarlak sap delikli, köşelerine şev verilmiş dikdörtgen kesitli ve çekiç biçimli socket arkası ile teber şekilli ağza sahip tunçtan yapılmış minyatür boyda bir baltadır (fig. 6). Coghlan, Susa Ic tabakasında bulunmuş taş ve bakırdan yapılmış iki adet delikli baltaya dayanarak sap delikli baltaların Mezolitik Dönem taş ve kemik baltalarının gelişmesi sonucunda ortaya çıktıklarını ileri sürer⁹⁷. Karataş Semayük'de bulunmuş İlk Tunç Çağ'a ait koyu yeşil renkli taştan yapılmış balta⁹⁸ bu görüşün en azından sap delikli ve socket arkası çekiç biçimli baltalar için doğru olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu balta türünün Anadolu'daki en erken örneklerinden biri de İlk Tunç Çağı II'ye tarihlendirilen ve Bilecik-Eskişehir il sınırında Demircihöyük yakınlarında yer alan Sarıket Mezarlığı'nda bulunmuştur⁹⁹. İzmir Bakla Tepe'de bulunmuş İlk Tunç Çağı II sonu III başlarına tarihlendirilen bakır balta,

⁹¹ Bass 1961, 273, pl. 88; Bass 2006, 307, res. 4

⁹² Catling 1964, 88-89, fig. 9.

⁹³ Mylonas 1962, 407, fig. 5; Comstock – Vermeule 1971, 392, fig. 538.

⁹⁴ Boardman 1961, 42. 44, pl. XIV, fig. 19.

⁹⁵ <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/251559?rpp=30&pg=1&ft=double+axe&pos=3> (15.12.2014)

⁹⁶ Miron 1992, 85, pl. 19.

⁹⁷ Coghlan 1943, 44-51, fig. 22.

⁹⁸ Mellink 1967, 254-255, pl. 77.

⁹⁹ Seeher 2000, tab. 1.

bu türün Batı Anadolu'da bulunmuş erken tarihli bir diğer örneğidir¹⁰⁰. Samsun Müzesi'ne Ordu'dan gelmiş İlk Tunç Çağ III'e tarihlendirilen balta¹⁰¹ teber biçimli ağzı ile Isparta baltasının soket arkası yuvarlak kesitli olan ve yüksek kalitede işçilik gösteren gelişmiş bir örneğidir. Çorum Resuloğlu'nda bulunmuş ve M.Ö. 2300-2100 yıllarına tarihlendirilen balta¹⁰² ile Tokat Horoztepe'de bulunmuş balta¹⁰³ soket arkası çekiç biçimli olmamakla birlikte geniş teber şekilli ağzı ile Isparta baltasına benzemektedir.

Boğazköy'de Frig tabakasında bulunmuş kurşun balta hem tipolojik açıdan hem de boyutları açısından Isparta baltasıyla paralellik göstermektedir. Boğazköy balta Frig tabakasına ait bir evde bulunmuş olması nedeniyle bu tür minyatür baltaların mezar hediyesi olması yanı sıra kült nesnesi olarak kullanılmak üzere de üretildiklerini göstermektedir. Boyutları itibari ile her iki balta da kült balta olarak kullanılmaya uygundur.

Söz konusu bu baltanın benzerlerini Anadolu'nun yakın çevresinde de bulmak mümkündür. Yunanistan Levadeia'da bulunmuş ve M.Ö. 3. binin 2. yarısına tarihlendirilen balta¹⁰⁴, dikdörtgen kesitli uzun ense kısmı ile farklı görünse de teber biçimli ağzı ve yuvarlak sap deliği ile Isparta baltasına tipolojik açıdan yakın bir örnektir. Bunun yanı sıra ense kısımlarının daha kısa ve yuvarlak olması dışında geniş teber biçimli ağzı ile Isparta baltasına benzeyen üç örnekten İlk Tunç Çağ II'ye tarihlendirilen Ege'de Kythnos Adası'nda¹⁰⁵, M.Ö. 2. bine tarihlendirilmiş olan Yunanistan'da Sparta'da ve Ege'de Ikaria Adası'nda bulunmuştur¹⁰⁶.

Isparta minyatür balta için yukarıda verdiğimiz Anadolu içi ve yakın çevresinden örneklerin büyük bölümü İlk Tunç Çağ III'e tarihlendirilmiştir. Ancak Boğazköy'de bulunmuş minyatür balta örneği bu tür baltalardan özellikle bir kült nesnesi olarak yapılanların daha geç dönemlerde de kullanıldığını göstermektedir. Bununla birlikte Isparta baltasından daha gelişmiş örnekler olan Resuloğlu ve Horoztepe baltaları bu baltanın M.Ö. 2100

¹⁰⁰ Keskin 2004, res. 5.

¹⁰¹ Bilgi 1994, 255. 268, lev. 58.

¹⁰² Yıldırım – Ediz 2006, 59. 63, res. 8; Yıldırım 2012, 245-246, res. 4.

¹⁰³ Tezcan 1960, 13 vd., lev. XXVII.

¹⁰⁴ Deshayes 1960a, 267. 269; Deshayes 1960b, 110, pl. LX.

¹⁰⁵ Renfrew 1967, 8. 18, pl. 5-6.

¹⁰⁶ Deshayes 1960a, 193. 197. 269; Deshayes 1960b, 79. 81, pl. XXV. LIX.

yılından daha geç bir dönemde kullanılmış olabilme ihtimalini zayıflatmaktadır. Bu nedenle Isparta sap delikli minyatür baltasını İlk Tunç Çağ III sonuna ya da Orta Tunç Çağ'a geçiş evresinin (M.Ö. 2200 -1900/1800) hemen başına tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Hançerler

Geç Kalkolitik Çağ'da metal üretim teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan bir diğer silah türü de hançerlerdir. Hançeri bıçaktan ayıran temel özellik, bıçağın aksine her iki namlu ağzının da keskinleştirilmiş olmasıdır. Her ne kadar bu özellikleri sayesinde hançerleri bıçaklardan kolayca ayırt etmek mümkünse de Harbinson'un¹⁰⁷ belirttiği gibi hançerler hem bir silah, hem de bir bıçak gibi nesnelere kesmek amacı ile de kullanılmış olmalıdır. Anadolu'daki ilk örneklerini İlk Tunç Çağ I'in hemen başlarında gördüğümüz bakır alaşımı hançerler İlk Tunç Çağ III'den itibaren yaygınlaşır ve Son Tunç Çağ sonuna kadar kullanımda kalır. Bu çağlarda hançerler Anadolu dışında Mısır, Mezopotamya, Filistin, İran, Kafkaslar, Rusya, Balkanlar, Avrupa ile Ege ve Akdeniz adalarında da yaygın olarak kullanılmıştır.

Hançerler çeşitli bilim adamları tarafından sap dillerinin biçimi, perçin delik sayıları ile namlu formu ve kesitlerine göre sınıflara ayrılmıştır. Ancak oluşturulan tipolojik grupların ait oldukları zaman aralıkları birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılamamakta, aynı tip hançerler aynı coğrafyada farklı tarihlere verilebilmektedir. Tipolojik grupların ait oldukları zaman aralıklarındaki söz konusu geçişgenliğin nedenini metal eserlerin kırıldığına kolayca atılabilen pişmiş toprak eserlerin aksine dayanıklı ve değerli bir malzemedan yapılmış olmalarından dolayı uzun süre kullanılmalarına bağlamak doğru bir yaklaşım olacaktır. Birçok hançerin üzerinde kopan perçin deliklerinin yerine yenilerinin açılması gibi uzun süre kullanıldıklarını gösteren izlerin varlığı bu yorumumuzu destekler niteliktedir.

Çalışmamızda Isparta Müzesi metal eserler koleksiyonuna ait yedi adet hançer incelenmiştir. Bu yedi hançer sap dillerinin biçimi ile namlu formu ve kesitine göre iki ana tipe ayrılabilir (fig. 7-14). 1. tipe ait tek hançer tek perçin deliğine sahip dar ve uzun dikdörtgen biçimli dili; yassı, dar ve uzun namlusu ile diğer altı hançerden kolayca ayırt edilir. Hançer bu özellikleri ile Maxwell ve Hyslop'un Batı Asya hançer ve kılıçları üzerine yaptığı

¹⁰⁷ Harbinson 1969, 7.

çalışmasına göre 8. tipe¹⁰⁸, Stronach'ın İlk Tunç Çağ Anadolu metal silahlarının gelişimi ve tipolojisi üzerine yaptığı çalışmasına göre 2. tipe¹⁰⁹, Erkanal'ın çalışmasına göre 7. tipe¹¹⁰ ve Anlağan ile Bilgi'nin çalışmasına göre 1a tipine¹¹¹ girer.

Metal üretiminin Anadolu'nun tüm bölgelerine yayılması, farklı dönem ve yerlerde üretimin gerçekleşmesi sonucunda diğer metal eserlerde olduğu gibi hançer formlarında da çeşitlilik görülmeye başlanmış ve böylece sap dili tek perçine sahip yeni hançer tipi ortaya çıkmıştır. Beycesultan'da bulunmuş ve İlk Tunç Çağ I'e tarihlendirilen minyatür hançer grubu¹¹² dili tek perçin delikli hançer tipinin Anadolu'daki en erken örnekleridir. Sarıket Nekropolü'nde¹¹³ dört, Küçükhöyük Nekropolü'nde¹¹⁴ bir olmak üzere İlk Tunç Çağ II'ye tarihlendirilen mezarlarda bulunmuş toplam beş hançer bu tipe verebileceğimiz diğer erken örneklerdir. Troya, Balıkesir Bayındırköy, Orta Anadolu'da Alışar, Kırşehir Hashöyük¹¹⁵ ve Tokat Kayapınar'da¹¹⁶ bulunmuş örnekler, Beycesultan örneklerinden biraz daha geç bir tarihe, M.Ö. 2500 öncesine tarihlendirilen hançerlerdir.

Isparta Müzesi'ne ait 4-1-92 envanter numaralı hançer (fig. 7), dikdörtgen formlu ince dilinin hemen hemen ortasında tek perçin deliğine sahiptir. İnce, uzun ve sivri uçlu oval namlusunun orta kısmı, keskin kenarlara göre daha kalındır ve hançerin bu kısmında beli belirsiz bir zıh oluşturulmuştur. M.Ö. 2400 civarına tarihlendirilen Alacahöyük ve perçin deliği bulunmayan Ahlatlıbel¹¹⁷ örnekleri formlarının yanı sıra 28 cm.'yi aşan uzunlukları ile Isparta örneğine oldukça benzemektedir. Isparta hançerine benzeyen bu iki hançerle ile aşağı yukarı aynı tarihlere ait dört örnek Anadolu'nun kuzeyinde yer alan Samsun İkiztepe'de¹¹⁸ bulunmuştur. Son Tunç Çağ III'e tarihlendirilen dili tek perçinli iki örnek¹¹⁹ Samsun Müzesi'nde yer

¹⁰⁸ Maxwell – Hyslop 1946, 28, pl. III.

¹⁰⁹ Stronach 1957, 91-96, fig. 1-3.

¹¹⁰ Erkanal 1977, 28-29, taf. 12.

¹¹¹ Anlağan – Bilgi 1989, 27. 29-34.

¹¹² Lloyd – Mellaart 1962, 285, fig. F9, pl. XXXVb.

¹¹³ Seeher 2000, 102. 121, abb. 5. 34. 37. 48.

¹¹⁴ Gürkan – Seeher 1991, abb.23, taf. 15.

¹¹⁵ Stronach 1957, 92-93, fig. 1-2.

¹¹⁶ Temizer 1954, 327, res. 17.

¹¹⁷ Stronach 1957, 94, fig. 3.

¹¹⁸ Bilgi 1984, 44, fig. 13; Bilgi 2001, 15, çiz. 105-106.

¹¹⁹ Bilgi 1994, 255. 265-266, lev. 56.

almaktadır. Sadberg Hanım Müzesi'nde bulunan dört hançer dar dikdörtgen biçimli tek perçinli dili, hafif şevli geniş omzu ile Isparta Tip-1 grubuna benzer. Bu dört hançer Anlağan ve Bilgi tarafından genel bir tarihlendirme yapılarak İlk Tunç Çağ'a verilmiştir¹²⁰. Söz konusu hançerlerin namlusu altıgen kesitli olup zıhlıdır. Bu özellikleri ile yukarıda verdiğimiz örneklerden daha gelişmiş niteliktedirler ve bu nedenle Son Tunç Çağ III'ün sonuna ait olmalıdırlar. Ancak bu hançer türünün Kültepe 1b tabakasında bulunmuş iki hançer¹²¹ gibi daha geç döneme tarihlendirilen örnekleri de mevcuttur.

Hakkari'de M.Ö. 2. binyıl ortasına tarihlendirilen bir mezarda bulunmuş¹²² namlusu baklava kesitli zıhlı hançer verdiğimiz örnekler arasında en geç tarihe sahip olandır. Bu son örneğe benzer İkiztepe'de ele geçmiş bir hançer¹²³ İlk Tunç Çağ II'ye tarihlendirilen yapı katı içinde tahrip edilmiş bir mezarda bulunmuştur. Mezopotamya'da Harmin'de bulunmuş M.Ö. 1792-1750 aralığına tarihlendirilen hançer¹²⁴ 2. bin içine tarihlendirilmiş örneklerin Anadolu dışında da var olduğunu göstermektedir. Philip, Harmin'de ele geçmiş erken 2. bin metal buluntularını incelerken dar dikdörtgen biçimli tek perçinli dile sahip hançer tipinin Mezopotamya'da M.Ö. 3. binin 2. yarısı ile erken 2. bin aralığında görüldüğünü söylemektedir¹²⁵. Temizer, Kayapınar Höyüğü buluntuları üzerine yaptığı çalışmasında bu hançer türünün Orta Anadolu'da Koloni Çağı'ndan Hitit İmparatorluk Dönemi'ne kadar kullanıldığını ifade etmektedir¹²⁶. Temizer'in verdiği bu zaman aralığını yukarıda verdiğimiz örneklerden hareketle biraz daha genişleterek söz konusu hançer türünün Anadolu'da M.Ö. 3. binin ilk çeyreğinden 2. binin ortasına kadar görüldüğünü söyleyebiliriz.

Tek perçinli ve dar dikdörtgen biçimli dile sahip hançer tipi Anadolu'da yaklaşık 1500 yıllık bir zaman diliminde görülmüş ve alt tipleri farklı coğrafi bölgelerde farklı zaman aralıklarında kullanılmıştır. Hem bu durum hem de satın alma yolu ile müze koleksiyonuna kazandırılmış olması nedeni ile stratigrafi ve/veya konteks değerlendirmesi yapamıyor olmamız

¹²⁰ Anlağan – Bilgi 1989, 27, 30-33.

¹²¹ Erkanal 1977, 34, taf. 12.

¹²² Sevin v.d. 2001, 358-359, res. 11.

¹²³ Bilgi 2011, 441. 445, res. 12.

¹²⁴ Philip 1995, 137, fig. 9.

¹²⁵ Philip 1995, 139.

¹²⁶ Temizer 1954, 327.

Isparta örneklerini tarihlendirmemizi güçleştiren unsurlardır. Isparta çevresi için yukarıda verdiğimiz hançer örneklerinden Beycesultan yerleşimi ile Sarıket ve Küçükhöyük nekropol buluntuları İlk Tunç Çağ I ve II'ye tarihlendirilmektedir. Ancak Isparta, coğrafi konumu açısından İlk Tunç Çağ III'den örnekler veren Orta Anadolu'daki merkezlere de uzak sayılmaz. 4-1-92 envanter numaralı hançer namlusunun ovale yakın kesitine rağmen çok belirgin olmasa da bir zıha sahiptir. Zıhlı hançerlerin M.Ö. 3.binin sonlarına doğru yaygınlaşması nedeni ile söz konusu özellik onu bu tarihin sonuna doğru yaklaştırır. Bu hançeri yukarıda belirttiğimiz coğrafi konumu ve tipolojik özelliklerini dikkate alarak İlk Tunç Çağ III sonu ya da İlk Tunç Çağ'dan Orta Tunç Çağ'a geçiş dönemine tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Isparta Müzesi'ne ait diğer altı hançerin sap dili kısa olup dört ve daha fazla sayıda perçin deliğine sahiptir (fig.8-13). Hançerlerin sap dili ile söğüt yaprağı biçimli namlusu, tabanından birbirine bağlı biri tepe açısına şev verilmiş diğeri ince ve uzun iki üçgeni anımsatır. Tamamı belirgin bir zıha sahip hançerler bu ortak özellikleri nedeni ile Tip-2 grubu altında toplanmıştır. Ancak bu hançerler, sap dilinin şekli ve namlularının baklava ya da altıgen kesitli oluşuyla birbirlerinden ayrılırlar. Çalışmamızda söz konusu hançerler aralarındaki bu farklar dikkate alınıp 3 alt tipe ayrılarak incelenmiştir. 5-3-05, 5-4-05 ve 5-6-05 envanter numaralı hançerlerin (fig. 8-10) arasında omuzlarının köşeli ya da şev verilmiş olması dışında belirgin bir fark yoktur. Bu nedenle söz konusu üç hançer Tip-2a alt tipi içinde değerlendirilmiştir. 5-7-05 envanter numaralı hançer (fig. 11), köşelerine şev verilmiş omuzlarının üçgen formlu dil tabanından dışarı doğru taşırılarak vurgulanmış olması nedeni ile diğerlerinden ayrılır. Bu özelliği ile söz konusu hançer 2b adında bir alt tip olarak sınıflandırılmıştır. 5-5-05 ve 2-1-06 envanter numaralı hançerler (fig. 12-13) ise namlusunun baklava formlu kesite ve kaburga biçimli zıha sahip olması nedeni ile diğerlerinden ayrılarak Tip-2c alt tipi içinde incelenmiştir. Belirttiğimiz özellikleri ile Tip-2 grubuna ait hançerler, Maxwell ve Hyslop'ın çalışmasına göre 8. tipe¹²⁷, Stronach'ın çalışmasına göre 6. tipe¹²⁸, Erkanal'ın çalışmasına¹²⁹ göre 3.tipe, Yıldırım'ın çalışmasına göre de F tipine¹³⁰ girer.

¹²⁷ Maxwell – Hyslop 1946, 11-12, pl. 1.

¹²⁸ Stronach 1957, 93. 100-101, fig. 3.

¹²⁹ Erkanal 1977, 29-31, taf. 10.

¹³⁰ Yıldırım 1993, 95 vd., şek.135-136.

Bursa yakınlarındaki Ilıpınar Höyüğü'ndeki Geç Kalkolitik Çağ'a ait bir mezarda ele geçmiş olan minyatür hançer,¹³¹ üç perçin delikli ve üçgen şekilli dili yanı sıra namlusunun yarım baklava biçimli kesiti ile ait olduğu dönem için oldukça ileri özellikler göstermekle birlikte Isparta Tip-2 grubunun Anadolu'daki en erken örneklerinden birini oluşturur. Tip-2 grubuna dahil edilebilecek erken dönemlere ait diğer üç örnek Gözlükule İlk Tunç Çağ III tabakasında bulunmuştur¹³². Bu üç örnekten özellikle katalog numarası 32.2472 olanı Isparta Tip-2a grubu hançerlerine benzer. Yine Gözlükule'de bulunan ve Son Tunç Çağ başlarına tarihlendirilen üç hançerden katalog numarası 36.666 olanı¹³³ kesiti baklava biçimli namluya ve kaburga formulu zıha sahip olması nedeni ile Isparta Tip-2c örneğine oldukça benzemektedir. Anadolu'nun güney kıyılarında erken dönem örneklerinden birini veren bir başka yerleşim de Mersin Soli Pompeipolis'dir¹³⁴. Kilis Oylum Höyük'ünde bulunan üç perçin deliğine sahip üçgen dilli hançer¹³⁵ sivri omuzları ve dilinin şevli tepesi ile Isparta Tip-2a hançerlerine benzeyen Orta Tunç Çağa ait güzel bir örnektir. M.Ö. 3. binin sonlarına tarihlendirilen üçgen dilli Alishar hançeri¹³⁶ Isparta Tip-2a grubunun Orta Anadolu'da bulunmuş erken döneme ait örneğini temsil etmektedir. Kültepe'de ele geçmiş ve M.Ö. 1800 yıllarına tarihlendirilen beş hançer¹³⁷ Orta Anadolu'dan Tip-2 grubuna verebileceğimiz geç dönem örneklerdir. Baklava şekilli namlu kesiti ve kaburga biçimli zıhu yanı sıra dört perçin deliğine sahip kabaca üçgen biçimli dili ile Boğazköy-Büyükale'de bulunmuş hançer¹³⁸ Isparta Tip-2c grubuna girer ve Hitit Eski Krallık Dönemi tabakasında bulunmuş olması nedeni ile bu grubun en geç tarihli örneğini oluşturur.

Isparta Tip-2 grubu hançerlerine Lübnan, Suriye ve İran'dan verebileceğimiz benzer örneklerin de büyük bölümü M.Ö. 2. bin yılın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir¹³⁹. Megiddo'da bulunmuş iki hançer bu örneklerden

¹³¹ Roodenberg v.d. 1990, 128, fig. 7.

¹³² Goldman 1956, 284. 292, pl. 428.

¹³³ Goldman 1937, 271, fig. 21; Goldman 1956, 284. 292, pl. 428.

¹³⁴ Stronach 1957, 101.

¹³⁵ Özgen – Helwing 2001, 91, abb. 25h.

¹³⁶ Stronach 1957, 93, fig. 2.

¹³⁷ Erkanal 1977, 28-29, taf. 10; Özgüç 2005, 218, res. 261; Kulakoğlu – Kangal 2011, 286, kat. no: 285. 287-288.

¹³⁸ Boehmer 1979, 3, taf. XLI.

¹³⁹ Schaeffer 1948, 635-637, fig. 45E, O. 56. 61O. 75. 141D. 143; Branigan 1966, 123-126, res. 1-3; Begemann v.d. 2008, 50, pl. 3-4.

farklı olarak biraz daha geç bir tarihe, M.Ö. 16 yüzyıla verilmektedir¹⁴⁰. Megiddo hançerlerinden biri Tip-2b, diğeri Tip-2c ile benzer özelliğe sahiptir. Bu örneklerin yanı sıra Kıbrıs'da bulunmuş ve M.Ö. 2. binin ilk yarısına tarihlendirilen kaburgalı namluya sahip hançer¹⁴¹ de Tip-2c ile paralellik göstermektedir.

Bilgi, Orta Karadeniz Bölgesi maden sanatı ile ilgili çalışmasında orakların yanı sıra Kültepe ve Alişar örnekleriyle iyi bilinen değişik geometrik formda başı olan iğneler ile çok sayıda perçin deliğine sahip hançerlerin İkiztepe'ye M.Ö. 2.binin başlarında geldiğini ifade etmektedir¹⁴². Stronach, çok perçine sahip üçgen dilli hançerlerin Orta Anadolu'ya M.Ö. 2100 yıllarında ilk ticaret kolonileri ile birlikte geldiğini ve en iyi örneklerinin Karum II ve Ib döneminde görüldüğünü söylemektedir. Ayrıca Stronach'a göre bu hançer tipi Kilikya'ya diğer mal ve metal eşyalar gibi M.Ö. 22. yüzyılda Yukarı Fırat Havzası'ndaki merkezlerden gelmiş olmalıdır¹⁴³. Bu iki araştırmacının verdiği bilgilerin yanı sıra yukarıda sunduğumuz örneklerden de anlaşıldığı gibi çok perçine sahip üçgen dilli hançerler, daha erken örnekleri bulunmakla birlikte, Anadolu'da M.Ö. 3. binin sonlarında ve 2. binin ilk yarısında yaygın olarak görülür ve en iyi örneklerini bu dönemde verir. Isparta Tip-2 grubunu oluşturan hançerler, bu tipin gelişmiş örnekleri oldukları göz önünde bulundurulduğunda M.Ö. 3. binin sonu 2. binin başından daha erken bir tarihe ait olmamalıdır. Bu durumu ve yukarıda verilen örneklerin ait oldukları tarihleri dikkate alarak Isparta Tip-2a ve b grubunu oluşturan dört hançeri M.Ö. 3. binin sonu 2. binin başına, Tip-2c hançerlerini ise M.Ö. 2. binin ikinci çeyreğinin başına tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Kovanlı Mızrak Ucu

Anadolu'da ilk mızrak uçları diğer tunç silahlarla eş zamanlı olarak İlk Tunç Çağ'da ortaya çıkar. Metal üretimindeki gelişmelere paralel olarak mızrak uçlarının farklı türleri gelişerek tüm Anadolu'ya yayılır. Bu gelişimin sonucunda kovanlı mızrak ucu türü Anadolu'da M.Ö. 2. binyılın

¹⁴⁰ Shalev 2004, 3-5, pl. 1.

¹⁴¹ Comstock – Vermeule 1971, 394, res. 545.

¹⁴² Bilgi 1994, 258.

¹⁴³ Stronach 1957, 101.

başlarından itibaren görülmeye başlar¹⁴⁴. Isparta Müzesi'nden incelediğimiz tek örnek olan 4-4-92 envanter numaralı tunç mızrak ucu (fig.14), boyu namlusunun boyuna eşit yırtık kovanı ve köşeli omza sahip yüksek silindirik zıhlı namlusu ile bu türün kaliteli işçilik gösteren bir üyesidir.

Erkanal M.Ö. 2. binde Orta Anadolu balta ve silahları üzerine yaptığı çalışmasında¹⁴⁵ kovanlı mızrak uçlarını Orta Anadolu'da bulunmuş 18 örnek ile tanıtmış ve bunun yanı sıra Anadolu dışında özellikle Mezopotamya'daki dağılımı hakkında detaylı bilgi vermiştir. Bu çalışmada yer alan mızrak uçlarından Kültepe'de bulunmuş ve M.Ö. 2. binin ilk çeyreğine tarihlendirilen beş örnek¹⁴⁶ yüksek silindirik zıhlı, uzunluğu namlu boyuna neredeyse eşit yırtık kovanı ile Isparta mızrak ucuna paralel özellik göstermektedir. Seyitömer Höyüğü Orta Tunç Çağı tabakasında bulunmuş mızrak ucu¹⁴⁷ ise yırtık kovanı, namlu omzunun köşeli oluşu ve namlu boyunun kovanına oranı açısından Isparta örneğine benzemektedir. Ancak Seyitömer mızrak ucu namlu zıhının düz olması nedeniyle Isparta örneğinden ayrılır. Bu özelliğiyle söz konusu mızrak ucu Isparta örneğinden biraz daha erken bir tarihte yapılmış izlenimi vermektedir. Kayseri Müzesi envanterine kayıtlı Kültepe'de bulunmuş ve M.Ö. 1950-1835 aralığına tarihlendirilen bir mızrak ucu¹⁴⁸ 14,8 cm'lik daha kısa boyuna rağmen namlu ve kovan yapısı ile namlu boyunun neredeyse kovan boyuna eşit oluşu açısından Isparta örneğine birebir kopyası olacak kadar benzemektedir.

Lübnan Byblos'da bulunmuş, yırtık kovanında tek çivi deliği olan yüksek silindirik zıhlı sahip mızrak ucu¹⁴⁹ yanı sıra Suriye Çagar Bazar ve Mishrife-Qatna¹⁵⁰ ile İran'da Taç Köprü'de¹⁵¹ bulunmuş ve M.Ö. 2. binin ilk yarısına tarihlendirilen kovanlı mızrak uçları Isparta mızrak ucu ile paralel özellikler gösteren Anadolu dışı örneklerdir.

Anadolu'da M.Ö. 2. binin başlarından itibaren ortaya çıkan bir mızrak türüne ait olan Isparta kovanlı mızrak ucunu, yukarıda verdiğimiz benzer

¹⁴⁴ Anlağan – Bilgi 1989, 15.

¹⁴⁵ Erkanal 1977, 43-46, taf. 14-16.

¹⁴⁶ Erkanal 1977, 43, taf. 15; Akyurt 1998, 73. 75. 226, şek.14.

¹⁴⁷ Bilgen v.d. 2010, 345-348, res. 3.; Bilgen 2011, 380-382, res.19.

¹⁴⁸ Kulakoğlu – Kangal 2011, 284, kat. no: 278.

¹⁴⁹ Seeden 1980, pl. 125C.

¹⁵⁰ Schaeffer 1948, 636-637, fig. 83. 100.

¹⁵¹ Schaeffer 1948, 429. 638, fig. 228.

örneklerin neredeyse tamamının ait olduğu dönemi dikkate alarak M.Ö. 2 binin ilk çeyreğine tarihlendirmeyi önermekteyiz.

İğne Saplı Kanatlı Ok Ucu

Neolitik Çağ'daki taş öncülerinden esinlenilerek İlk Tunç Çağ'ın başlarında metalden yapılan ok uçları İlk Tunç II'den itibaren değişik formlarda üretilerek Anadolu'ya yayılır. Namlu ve saplarının tiplerine göre sınıflandırılan ok uçlarından kanatlı ok ucu türü, Ertem tarafından kanat uçlarının dışarı doğru genişleyip genişlememesine göre kapalı ya da açık olmak üzere iki farklı türe ayrılmıştır¹⁵². Isparta Müzesi'ne ait 9-6-94 envanter numaralı tunç ok ucu (fig. 15) kare kesitli iğnesi ve geriye doğru daralan kanatları ile kapalı kanatlı ok ucu grubuna girer. Korucutepe'de Hitit İmparatorluk Çağı'na ait tabakada bulunmuş olan iki tunç ok ucu¹⁵³ iğne kesiti ve namlu kanatlarının kapalı oluşu nedeni ile Isparta kanatlı ok ucuna benzer. Alacahöyük'de 1940-1948 yılları arasında yapılan kazılar sırasında bulunmuş Hitit Dönemi'ne tarihlendirilen iki kanatlı ok ucu¹⁵⁴ da Isparta ok ucuna paralel örneklerdir. Van Ayanis Kalesi'nde bulunmuş olan tunç ok ucu ise kanatlı namlusu ve kare kesitli iğnesi ile Isparta örneğine benzer özelliklere sahip bir diğer ok ucudur. Troya'da bulunmuş ve Son Tunç Çağ'a tarihlendirilen tunç ok ucu¹⁵⁵ hem kanat yapısı hem de yüksek silindirik zıha sahip namlusu ile Isparta ok ucuna paralel özellikler gösterir. Sivas yakınlarındaki Kuşaklı Sarissa'da bulunmuş Hitit İmparatorluk Çağı'na ait kanatlı altı ok ucu¹⁵⁶ tüm özellikleri ile Isparta örneğinin birebir benzeridir.

Sardis Antik Kenti'nde bulunmuş bir kanatlı ok ucu, yüksek silindirik zıhının üstünün hafif yassılaştırılmış olması dışında Isparta örneği ile benzer özelliklere sahiptir. Waldbaum, bu ok ucu tipinin Son Tunç Çağ'dan Klasik Çağ'a kadar uzun bir dönemde kullanıldığını ve bunun yanı sıra Sardis örneğinin stratigrafik bir konteks değerlendirmesi yapılamamasına rağmen tipolojik açıdan Hitit İmparatorluk Dönemi ok uçlarının özelliklerini gösterdiğini ifade etmektedir¹⁵⁷. Boğazköy'de bulunan ve Boehmer

¹⁵² Ertem 1988, 19-20.

¹⁵³ Ertem 1988, 22, kat. no: 37-38.

¹⁵⁴ Koşay 1966, 78, lev. 131.

¹⁵⁵ Belli 2004, 13, res. 11.

¹⁵⁶ Müller-Karpe 1999, 446-447. 456, çiz. 5.

¹⁵⁷ Waldbaum 1983, 36, pl.4 kat. no: 46.

tarafından yayınlanan kanatlı iki ok ucu¹⁵⁸ Waldbaum'un bu değerlendirmesini doğrular niteliktedir. Söz konusu iki ok ucundan katalog numarası 3188-D olanı bir yapı katında bulunmamış olması nedeni ile kesin olarak tarihlendirilememiştir. Katalog numarası 3154 olan diğer ok ucu ise Büyükkale III yapı katında bulunmuştur. Bu iki ok ucu hem Isparta hem de Sardis örnekleri ile tipolojik açıdan büyük ölçüde benzer özellikler göstermektedir.

Isparta Müzesi'ne ait iğne saplı kanatlı ok ucunu Boğazköy, Sarissa ve Sardis örnekleriyle benzer özelliklere sahip olması nedeni ile M.Ö. 1500-1200 aralığına tarihlendirmeyi önermekteyiz.

Sonuç

Isparta'da uzun yıllardan bu yana sürdürülen yüzey araştırması ve az sayıdaki arkeolojik kazı sonuçlarından Tunç Çağı yerleşimlerinin Isparta'nın güneybatısı, kuzey ve kuzey doğusunda yoğunlaştığını, hemen hemen tamamının İlk Tunç Çağ buluntusu verirken pek azında Orta ve Son Tunç Çağ kalıntısının ele geçtiği anlaşılmaktadır. Bölgede yapılan yüzey araştırmaları sonuçlarından derlediğimiz bilgilerle hazırladığımız haritada bu durum açıkça görülebilmektedir (fig. 1). Haritaya işlediğimiz 68 buluntu yerinden 67'sinde İlk Tunç Çağ buluntusuna rastlanırken Büyükgöççeli Findos Höyük'de¹⁵⁹ ve Gelendost Höyük'de¹⁶⁰ Orta Tunç Çağ; Göndürle Höyük¹⁶¹, Eğirdir'in 3 km. kuzeybatısında göl kıyısında yer alan Eğirdir Höyük¹⁶², Gelendost Akmesit ve Gelendost İskele Höyük¹⁶³ ile Şarkikaraağaç Arak'da¹⁶⁴ Orta ve Son Tunç Çağ buluntuları ele geçmiştir.

Arkeolojik niteliğine göre değil, korunmuşluk durumuna göre Isparta Müzesi uzmanları tarafından koruma ve onarım işlemlerini yaptırmak üzere seçilen bir grup metal eserin içinde yer alan 14 adet tunç silahı yaptığımız inceleme sonucunda M.Ö. 2. binin hemen öncesi ve içine

¹⁵⁸ Boehmer 1979, 22-24 taf. XV. XLI.

¹⁵⁹ Özsait 1999, 79.

¹⁶⁰ Özsait 1994, 301-310.

¹⁶¹ Özgüç 1944, 409-418; Özsait 2004, 285.

¹⁶² Özsait 2003, 234-235.

¹⁶³ Özsait 2004, 285-294.

¹⁶⁴ Özsait 1989, 301-312.

tarihlendirmiş olmamız, Isparta'nın yalnızca İlk Tunç Çağ için değil, aynı zamanda Orta ve Son Tunç Çağ için de büyük bir potansiyele sahip olabileceğini göstermektedir. Gelecekte bölgede yapılacak bilimsel arkeolojik kazıların bu değerlendirmemizi doğrulayacak sonuçlar vermesi muhtemeldir.

Çalışmamızda incelediğimiz Isparta Müzesi'ne ait 14 tunç silahtan hiç biri arkeolojik kazı veya yüzey araştırması buluntusu değildir. Müzeye satın alma yolu ile kazandırılmış bu eserlerin buluntu yerlerine ilişkin bilgilerimiz, eserlerin temin edildiği kişilerin beyanlarından ibarettir. Bu olumsuz duruma rağmen söz konusu 14 tunç silah hakkında yaptığımız araştırma sonucunda eserlerin muhtemel buluntu yerleri ile olan ilişkileri hakkında, doğruluğunun bölgede yapılacak bilimsel kazı ve yüzey araştırmaları ile sınanması gereken sonuçlar çıkarmak mümkündür.

M.Ö. 2. binin ikinci yarısı içine tarihlendirmeyi önerdiğimiz 8-7-88 envanter numaralı kolcuklu baltanın Müze kayıtlarında Şarkikaraağaç ilçesinden geldiği bilgisi yer almaktadır. Fig. 1'de yer alan haritada görüldüğü gibi bu bölgede yapılan yüzey araştırmalarında Arak yakınlarında Orta ve Son Tunç Çağı buluntuları ele geçmiştir. Bu nedenle söz konusu balta, Şarkikaraağaç bölgesinin Son Tunç Çağ yerleşimi olma ihtimalini güçlendiren bir delil özelliği taşır. Müze kayıtlarında M.Ö. 2. binin ilk yarısına tarihlendirmeyi önerdiğimiz 5-1-05 envanter numaralı kolcuklu balta ile M.Ö. 2. binin ikinci yarısına tarihlendirmeyi önerdiğimiz çift ağızlı baltanın Isparta'nın Çünür Mahallesi'nden geldiği belirtilmektedir. Bu bölgede yapılan yüzey araştırmalarında İlk Tunç Çağ buluntuları ele geçmiştir. Bu iki baltanın Çünür'de bulunmuş olma ihtimali, bölgenin İlk Tunç Çağ yanı sıra Orta ve Son Tunç Çağ'a ait buluntu veren bir yer olma olasılığını doğurur. Müze kayıtlarına göre soketli minyatür balta ise Sütçüler ilçesinden gelmiştir. Fig. 1'de yer alan haritada görüleceği gibi Isparta'nın güneydoğusu Tunç Çağ yerleşimleri açısından oldukça bakirdir. Bu durum hiç kuşkusuz bölgede yürütülen araştırma sayısının azlığından kaynaklanmaktadır. Söz konusu balta, Sütçüler ilçesinin Tunç Çağı yerleşimleri açısından araştırmaya değer bir bölge olduğunu göstermektedir.

İncelediğimiz yedi hançer içinde diğerlerinden daha erken bir tarihe verilmesini önerdiğimiz 4-1-92 envanter numaralı hançerin geldiği yer bilinmemektedir. Buna karşılık diğer altı hançer, Çünür Mahallesi'nden gelmiş ve 5-1-05 envanter numaralı kolcuklu baltayı satan kişiden satın alınmıştır.

M.Ö. 3. bin sonu 2. bin başı ile 2. binin ilk çeyreği içine tarihlendirmeyi önerdiğimiz bu altı hançer, Çünür'ün Orta Tunç Çağı buluntusu veren önemli bir mevki olabileceği yönündeki tahminimizi güçlendirmektedir. Bu denli iyi durumda ve çok sayıda tunç eserin bir yerleşim yerinden değil, bir mezardan ele geçmiş olma olasılığı yüksektir. Ayrıca bir kolcuklu balta ve altı adet hançerin tek bir mezardan çıkma olasılığı da zayıftır. Bu nedenle söz konusu eserler eğer mezar buluntusu ise Çünür'de birden fazla Orta Tunç Çağ mezarının varlığı söz konusu olmalıdır.

Kanatlı ok ucunun Hitit kaynaklı örnekleri ile olan büyük benzerliği dikkat çekicidir. M.Ö. 2. binyılın ikinci yarısından sonra Eğirdir çevresi ile kuzeyinin Hitit İmparatorluğu toprakları içinde sayıldığı bilinmektedir.¹⁶⁵ Bu kanatlı ok ucu da Hititler'in bölgedeki varlığı ya da en azından ilişkisine ışık tutar niteliktedir. Bunun yanı sıra ok ucu, mızrak ucu, hançer ve baltaların sergiledikleri kaliteli işçilik ve özellikle Orta Anadolu'daki üretim merkezlerinde ele geçmiş örneklere benzerlikleri, yerel bir üretimden daha çok Orta Anadolu merkezli ya da etkisinde bir üretimi akla getirmektedir. Bu nedenle Isparta Müzesi'ne ait incelediğimiz tunç eser grubunun Isparta'nın çevre bölgelerle kültürel ilişkisi üzerine yapılacak değerlendirmelerde, bölgede gelecekte yapılacak bilimsel kazılarla elde edilecek bilgilerin yanı sıra dikkate alınmasında yarar olacağı kanaatindeyiz.

KATALOG

Kolcuklu Baltalar

- Envanter No : 5-33-83 (fig. 2)
- Ölçüler : Boy: 17,7 cm. En: 6,7 cm. Kalınlık: 0,7 cm.
Ağırlık: 371,4 gr.
- Buluntu Yeri : Bilinmiyor
- Kimden Geldiği : Mehmet Nalçacı
- Geliş Şekli : Satın alma
- Tanım : Masif tunçtan yapılmış, köşeleri şevli dikdörtgen kesitli namlusunun teber formu verilmiş ağzı keskinleştirilmiştir. Namlu kenarlarına yayvan içbükey form verilmiş baltanın tutamak kısmından kolcuklara geçiş 90°'lik açı ile yapılmıştır. Ense kısmı sığ dışbükey formlu olup, kenarlarında çapak mevcuttur.

¹⁶⁵ Bahar v.d. 1996, 45 vd.

Envanter No : 8-7-88 (fig. 3)
 Ölçüler : Boy: 17,4 cm. Genişlik: 6,35 cm. Kalınlık:1,4 cm.
 Ağırlık: 599,60gr.
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Şarkikaraağaç ilçesi (?)
 Kimden Geldiği : Ramazan Gök
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Masif tunçtan yapılmış, köşeleri şevli dikdörtgen kesitli namlusunun bir kanadının ucu kırık teber formu verilmiş ağız keskinleştirilmiştir. Namlu kenarlarına yayvan içbükey form verilmiş baltanın tutamak kısmından kolcuklara geçiş, birinde 90°'lik açı ile diğerinde ise biraz daha yayvan içbükey bir yayla yapılmıştır. Ense kısmı küt olup, kenarlarında çapak mevcuttur.

Envanter No : 5-1-05 (fig. 4)
 Ölçüler : Boy: 19,2 cm. En: 5,4 cm. Kalınlık:1,05 cm.
 Ağırlık: 526,8 gr.
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Çüntür Mahallesi
 Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Masif tunçtan yapılmış, köşeleri şevli dikdörtgen kesitli namlusunun keskinleştirilmiş ağız kısmı teber biçimlidir. Namlu kenarlarına yayvan içbükey form verilmiş baltanın tutamak kısmından kolcuklara geçiş yayvan içbükey bir yayla yapılmıştır. Köşelerine şev verilmiş küt ensesinde çapak mevcuttur.

Çift Ağızlı Balta

Envanter No : 5-2-05 (fig. 5)
 Ölçüler : Boy: 17,3 cm. En: 5,4 cm. Kalınlık: (Sap bölümü) 2,2 cm.
 Ağırlık: 536 gr.
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Çüntür Mahallesi
 Kimden Geldiği : Reşat Armağan
 Geliş Şekli : Mehmet Mazlum
 Tanım : Masif tunçtan yapılmış, köşelerine şevli dikdörtgen kesitli baltanın teber formu verilmiş çift ağız keskinleştirilmiştir. Alt kısmı düz olan gövdenin üst bölümü içbükey formudur. Gövdeden dışa doğru hafifçe genişleyerek iğne gözü biçimini alan oval sap deliğine sahip baltanın sırt kısmı ve yanaklarında çekiç izleri mevcuttur.

Minyatür Balta

- Envanter No : 8-12-09 (fig.6)
 Ölçüler : Boy: 6,5 cm. En: 3,5 cm. Kalınlık: (Sap kısmı) 2,7 cm.
 Ağırlık: 102,7 gr.
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Sütçüler ilçesi
 Kimden Geldiği : Reşat Armağan
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Köşelerine şev verilmiş dikdörtgen kesitli, masif tunçtan yapılmış çekiç biçimli minyatür baltanın sap deliği yuvarlaktır. Sap deliğinden itibaren yelpaze gibi açılan teber şekilli ağız keskinleştirilmiştir. Ensesi köşelerine şev verilmiş elipse yakın dikdörtgen formudur.

Hançerler

- Envanter No : 4-1-92 (fig. 7)
 Ölçüler : Boy: 27,1 cm. En: 3,1 cm. Kalınlık: 0,35 cm.
 Ağırlık: 130,4 gr
 Buluntu Yeri : Bilinmiyor
 Kimden Geldiği : Halil Yaşar
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Dar ve uzun bir dikdörtgene yakın forma sahip dil kısmının yaklaşık ortasında tek perçin deliği bulunmaktadır. İnce dil kısmından omuza geçişin içbükey bir yayla yapıldığı masif tunçtan üretilmiş hançerin geniş omuzlarına şev verilmiştir. Dar ve oldukça uzun namlu omuzdan sivri uca doğru daralarak devam etmektedir. Namlu kesiti ovale yakın olan hançerin her iki yüzünde de hafif çıkıntı yapan belli belirsiz bir zıhı mevcuttur.

- Envanter No : 5-3-05 (fig.8)
 Ölçüler : Boy: 21,9 cm. En: 5,1 cm. Kalınlık: 0,5 cm.
 Ağırlık: 144,7 gr
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
 Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Tepesi oval üçgen forma sahip kısa dili üzerinde dördünde perçini korunmuş altı adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan yuvarlatılmış uca doğru daralarak devam etmektedir. Altıgen kesitli namlunun her iki yüzünde de zih mevcuttur.

Envanter No : 5-4-05 (fig. 9)
Ölçüler : Boy: 22,2 cm. En: 4,8 cm. Kalınlık: 0,56 cm.
Ağırlık: 150,5 gr
Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
Geliş Şekli : Satın alma
Tanım : Tepesi oval üçgen forma sahip kısa dili üzerinde tamamında perçini korunmuş altı adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan yuvarlatılmış uca doğru daralarak devam etmektedir. Altıgen kesitli namlunun her iki yüzünde de belirgin bir şekilde çıkıntı yapan zih mevcuttur. Hançer ucu arkaya ve geriye doğru kıvrılmıştır.

Envanter No : 5-6-05 (fig. 10)
Ölçüler : Boy: 22 cm. En: 4,4 cm. Kalınlık: 0,35 cm. Ağırlık: 79 gr
Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
Geliş Şekli : Satın alma
Tanım : Tepesi oval üçgen forma sahip kısa dili üzerinde tamamında perçini korunmuş dört adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan yuvarlatılmış uca doğru daralarak devam etmektedir. Altıgen kesitli namlunun her iki yüzünde de belirgin bir şekilde çıkıntı yapan zih mevcuttur. Namlu ağzının bir kenarı boyunca çentik açılmıştır.

Envanter No : 5-7-05 (fig. 11)
Ölçüler : Boy: 19,9 cm. En: 4,35 cm. Kalınlık: 0,3 cm.
Ağırlık: 86 gr
Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
Geliş Şekli : Satın alma
Tanım : Tepesi kırık üçgen formu kısa dili üzerinde ikisinde perçini korunmuş dört adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan yuvarlatılmış uca doğru daralarak devam etmektedir. Altıgen kesitli namlunun her iki yüzünde de belirgin şekilde çıkıntı yapan zih mevcuttur.

Envanter No : 5-5-05 (fig. 12)
 Ölçüler : Boy: 23,25 cm. En: 5,45 cm. Kalınlık: 0,6 cm.
 Ağırlık:176,1 gr.
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
 Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Tepesi oval üçgen forma sahip kısa dili üzerinde tamamında perçini korunmuş altı adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan yuvarlatılmış uca doğru daralarak devam etmektedir. Baklava şekilli kesite sahip namlunun her iki yüzünde de kaburga şeklinde çıkıntı yapan zıh mevcuttur.

Envanter No : 2-1-06 (fig. 13)
 Ölçüler : Boy: 21,1 cm. En: 5,2 cm. Kalınlık: 0,7 cm.
 Ağırlık: 150,8 gr
 Buluntu Yeri : Isparta ili, Çünür Mahallesi
 Kimden Geldiği : Mehmet Mazlum
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Tepesi oval üçgen formlu kısa dili üzerinde ikisinde perçini korunmuş dört adet perçin deliği bulunmaktadır. Masif tunçtan yapılmış hançerin namlusu omuzdan itibaren hafif yuvarlatılmış sivri uca doğru daralarak devam etmektedir. Baklava biçimli kesite sahip namlunun her iki yüzünde de sırtı şevli kaburga şeklinde çıkıntı yapan zıh mevcuttur.

Kovanlı Mızrak Ucu

Envanter No : 4-4-92 (fig. 14)
 Ölçüler : Uzunluk: 21,35 cm. Genişlik: 2,9 cm. Kalınlık: 0,8 cm.
 Kovan Çapı: 1,6 cm. Ağırlık: 71,7 gr.
 Buluntu Yeri : Bilinmiyor
 Kimden Geldiği : Halil Yaşar
 Geliş Şekli : Satın alma
 Tanım : Yuvarlak kesitli, tek çivi delikli yırtık kovanının uzunluğu namlu boyuna eşit, boyundan köşeli namlu omzuna geçişin içbükey yayla yapıldığı, ucu sivri, kenarları düz ve keskin namlusunun ortasında uca doğru daralan yüksek silindirik zıha sahip tunç mızrak ucu.

İğne Saplı Kanatlı Ok Ucu

Envanter No : 9-6-94 (fig. 15)

Ölçüler : Uzunluk: 12,85 cm. Genişlik: 1,4 cm. Kalınlık: 0,65 cm.
Ağırlık: 24,7 gr.

Buluntu Yeri : Bilinmiyor

Kimden Geldiği : Reşat Armağan

Geliş Şekli : Satın alma

Tanım : Masif tunçtan yapılmış, kare kesitli uzun iğnesinin ucu eğri, kanatlı kovanı uca doğru daralan yüksek silindirik zıhlı, sivri ucu eğrilmiş ok ucu.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Akdeniz – Karaca 2004 Akdeniz, E. – Ö. Karaca, “Pırot Höyük’de Bulunan Kolcuklu Yassı Balta ve Bu Tip Baltaların Anadolu’da Yayılımı”, *AnadAraş* 17/1, 51-66.
- Akyurt 1998 Akyurt, İ. M., M.Ö. 2. Binde Anadolu’da Ölü Gömme Adetleri, Ankara.
- Anlağan – Bilgi 1989 Anlağan, Ç. – Ö. Bilgi, Sadberk Hanım Müzesi Protohistorik Çağ Silahları, İstanbul.
- Bahar v.d. 1996 Bahar, H. – G. Karauğuz – Ö. Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları I*, Konya.
- Bass 1961 Bass, G. F., “The Cape Gelidonya Wreck: Preliminary Report”, *AJA* 65/3, 267-276.
- Bass 1984 Bass, G. F., “A Bronze Age Shipwreck at Ulu Burun (Kaş): 1984 Campaign”, *AJA* 90/3, 269-296.
- Bass 2006 Bass, G. F., “Doğu Akdeniz’de Tunç Çağı Batıkları”, bk.: Ü. Yalçın – C. Pulak – R. Slotta (ed.), *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti*, Bochum, 305-310.
- Begemann v.d. 2008 Begemann, F. – E. Haerincx – B. Overlaet, “An Archaeological-Metallurgical Study of the Early and Middle Bronze Age in Luristan, Iran”, *IrAnt* 43, 1-66.
- Belli 2004 Belli, O., *Anadolu’da Kalay ve Tuncun Tarihçesi*, İstanbul.
- Bilgen 2011 Bilgen, A. N., *Seyitömer Höyük kazısı Ön Raporu 2006-2010*, Kütahya.
- Bilgen v.d. 2010 Bilgen, A. N. – G. Coşkun – Z. Bilgen, “Seyitömer Höyüğü 2008 Yılı Kazısı”, *KST* 31/1, 341-353.
- Bilgi 1984 Bilgi, Ö., “Metal Objects from İkiztepe-Turkey”, *Beiträge zur Allgemeinen und Vergleichenden Archäologie* 6, 31-96.
- Bilgi 1994 Bilgi, Ö., “Samsun Müzesi Protohistorik Çağ Silahları ve Orta Karadeniz Bölgesi Maden Sanatı Hakkında Yeni Gözlemler”, *TürkTKB* 11/1, 253-268.
- Bilgi 2001 Bilgi, Ö., “Orta Karadeniz Bölgesi Protohistorik Çağ Maden Sanatının Kökeni ve Gelişimi”, *Bulleten* 242, 1-35.
- Bilgi 2011 Bilgi, Ö., “Samsun-İkiztepe Kazılarının 2009 Dönemi Çalışmaları”, *KST* 32/4, 440-445.
- Bittel 1934 Bittel, K., *Prähistorische Forschung in Kleinasien*, İstanbul.
- Bittel 1942 Bittel, K., *Kleinasiatische Studien*, İstanbul.
- Boardman 1961 Boardman, J., *The Cretan Collection in Oxford*, Oxford.
- Boehmer 1979 Boehmer, R. M., *Die Kleinfunde aus der Unterstadt von Boğazköy*, Berlin.

- Branigan 1966 Branigan, K., "Byblite Daggers in Cyprus and Crete", *AJA* 70/2, 123-126.
- Catling 1964 Catling, H. W., *Cypriot Bronzework in the Mycenaean World*, Oxford.
- Coghlan 1943 Coghlan, H. H., "The Evolution of the Axe from Prehistoric to Prehistoric to Roman Times", *JRAI* 73.1/2, 27-56.
- Comstock – Vermeule 1971 Comstock, M. – C. Vermeule, *Greek Etruscan and Roman Bronzes in the Museum of Fine Arts Boston*, Boston.
- Dengate 1973 Dengate, J. A., "A Site Survey Along the South Shore of the Black Sea", *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, Vol. I, 245-258.
- Deshayes 1960a Deshayes, J., *Les Outils de Bronze, De L'Indus au Danube (IVe au IIe Millénaire) I*, Paris.
- Deshayes 1960b Deshayes, J., *Les Outils de Bronze, De L'Indus au Danube (IVe au IIe Millénaire) II*, Paris.
- Ediz 1994 Ediz, İ., "Çorum Müzesi Müdürlüğü 1992 Eskiyapar Kazısı", *MüzeKKS* 4, 109-115.
- Erkanal 1977 Erkanal, H., *Die Äxte und Beile des 2. Jahrtausend in Zentralanatolien*, München.
- Ertem 1982 Ertem, H., *Keban Projesi Han İbrahim Şah Kazısı 1970-1971*, Ankara.
- Ertem 1988 Ertem, H., *Korucutepe I*, Ankara.
- Esin 1971 Esin, U., "Tepecik Kazısı, 1969", *Keban Projesi 1969 Çalışmaları*, Ankara, 107-117.
- Esin 1973 Esin, U., "İstanbul Üniversitesi Prehistorya Kürsüsü Tepecik Kazıları (Elazığ)", *TürkArkDerg* 20/2, 39-62.
- Garstang 1943 Garstang, J., "The Discoveries at Mersin and their Significance", *AJA* 47/1, 1-14.
- Garstang 1953 Garstang, J., *Preshistoric Mersin Yümük Tepe in Southern Turkey*, Oxford.
- Goldman 1937 Goldman, H., "Excavations at Gözülü Kule-Tarsus 1936", *AJA* 41/2, 262-268.
- Goldman 1956 Goldman, H., *Excavations at Gözülü Kule, Tarsus II*, New Jersey.
- Goldman 1961 Goldman, H., "Report of the Underwater Excavation at Cape of Gelidonya", *TürkArkDerg* 11/1, 7-9.
- Gürkan – Seeher 1991 Gürkan, G. – J. Seeher, "Die Frühbronzezeitliche Nekropole von Küçükhöyük bei Bozüyük", *IstMitt* 41, 39-90.
- Harbinson 1969 Harbinson, P., *The Daggers and the Halberds of the Early Bronze Age in Ireland*, München.

- Henning 1937 Henning, O. H., The Alişar Höyük Season of 1930-1932, Chicago.
- İlaslı – Üyümez 2008 İlaslı, A. – M. Üyümez, Afyonkarahisar Müzeleri ve Ören Yerleri, İstanbul.
- Karaca 1985 Karaca, Ö., “Pirost Höyük 1983 Kazıları”, KST 6, 37-48.
- Keskin 2004 Keskin, L., “M.Ö. III. Binyılın Sonuna Kadar İzmir Bölgesi Maden İşçiliği”, Anadolu Ek Dizi No.1, 141-155.
- Koşay 1966 Koşay, H. Z., Alaca Höyük Kazısı 1940-1948’deki Çalışmalara ve Keşiflere Ait İlk Rapor, Ankara.
- Koşay 1975 Koşay, H. Z., Alaca Höyük Kazısı 1963-1967 Çalışmaları ve Keşiflere Ait İlk Rapor, Ankara.
- Kulakoğlu – Kangal 2011 Kulakoğlu, F. – S. Kangal (ed.), Anadolu’nun Önsözü: Kültepe Kaniş-Karumu, İstanbul.
- Lloyd – Mellaart 1955 Lloyd, S. – J. Mellaart, “Beycesultan Excavation: First Preliminary Report”, AnatSt 5, 39-82.
- Lloyd – Mellaart 1962 Lloyd, S. – J. Mellaart, Beycesultan I: The Chalcolithic and Early Bronze Age, London.
- Maxwell – Hyslop 1946 Maxwell, R. – F. S. A. Hyslop, “Dagger and Sword in Western Asia a Study from Prehistoric Times to 600 B.C.”, Iraq 8, 1-65.
- Maxwell – Hyslop 1953 Maxwell, R. – F. S. A. Hyslop, “Bronze Lugged Axe or Adze Blades from Asia”, Iraq 14/1, 69-87.
- Mellaart – Murray 1995 Mellaart, J. – A. Murray, Beycesultan III-II, London.
- Mellink 1960 Mellink, M. J., “Archaeology in Asia Minor”, AJA 64/1, 57-69.
- Mellink 1967 Mellink, M. J., “Excavations at Karataş-Semayük in Lycia, 1996”, AJA 71/3, 251-267.
- Miron 1992 Miron, E., Axes and Adzes from Canaan, Stuttgart.
- Muscarella 1988 Muscarella, O. W., Bronze and Iron Ancient Near Eastern Artifacts in the Metropolitan Museum of Art, New York.
- Müller-Karpe 1988 Müller-Karpe, A., “M.Ö. III. ve II. Binde Anadolu’da El Sanatları Konusunda Yapılan Araştırmalar (1986)”, AST 5/2, 203-210.
- Müller-Karpe 1993 Müller-Karpe, A., “Hethitische Dechsel”, IstMitt 43, 227-234.
- Müller-Karpe 1999 Müller-Karpe, A., “Kuşaklı-Sarissa 1993-1994 Kazılarına Toplu Bakış”, KST 20/1, 445-466.
- Mylonas 1962 Mylonas, G. E., “Three Late Mycenaean Knives”, AJA 66/4, 406-408.
- Newton v.d. 2006 Newton, M. W. – S. Talamo – C. Pulak – B. Kromer, “Uluburun Batığı’nın Tarihlendirilmesi”, bk.: Ü. Yalçın – C. Pulak – R. Slotta (ed.), Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti, Bochum, 117-118.

- Oğuz 1934 Oğuz, R., "Anadolu Arkeologya Tarihinde Alişar Harfiyatı", *TürkArkDerg* 1, 22-63.
- Ormerod 1911 Ormerod, H. A., "Prehistoric Remains in South-Western Asia Minor-II", *BSA* 18, 80-94.
- Ökse – Toy 1992 Ökse, A. T. – N. Toy, "Sivas Müzesi'nde Bulunan Tunç Baltalar", *TürkArkDerg* 30, 135-147.
- Özgen – Helwing 2001 Özgen, E. – B. Helwing, "Ausgrabungen aus dem Oylum Höyük, 1997-2000 Zweiter vorläufiger Bericht", *IstMitt* 51, 76-82
- Özgüç 1944 Özgüç, T., "Öntarihte Isparta Ovası Kültürü ve Yeni Buluntuları", *DTCFD* 2/3, 407-418.
- Özgüç 1955 Özgüç, T., "Koloni Devrinin Geç Safhasına (1b) Ait Bir Atölye Hakkında", *Bellekten* 73, 73-76.
- Özgüç 2005 Özgüç, T., *Kültepe, İstanbul*.
- Özsait 1980 Özsait, M., *İlkçağ Tarihinde Pisidyia, İstanbul*.
- Özsait 1985 Özsait, M., "1983 Yılı Burdur - Isparta Çevresi Prehistorik Araştırmaları", *AST* 2, 205-220.
- Özsait 1987 Özsait, M., "1984 ve 1985 Yılı Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *AST* 4, 323-333.
- Özsait 1988 Özsait, M., "1985 ve 1986 Yılı Yalvaç Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *AST* 5/2, 257-274.
- Özsait 1989 Özsait, M., "1987 Yılı Şarkikaraağaç - Yalvaç Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *AST* 6, 301-312.
- Özsait 1990 Özsait, M., "1987 ve 1988 Yılı Senirkent Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *AST* 7, 381-389.
- Özsait 1994 Özsait, M., "1992 Yılı Isparta – Gelendost Yüzey Araştırmaları", *AST* 11, 301-310.
- Özsait 1999 Özsait, M., "1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", *AST* 16/2, 77-88.
- Özsait 2002 Özsait, M., "1999-2000 Yıllarında Burdur ve Isparta Yüzey Araştırması", *AST* 19/2, 179-190.
- Özsait 2003 Özsait, M., "2001 Yılı Isparta İli Yüzey Araştırmaları", *AST* 20/2, 233-246.
- Özsait 2004 Özsait, M., "2002 Yılı Burdur ve Isparta Yüzey Araştırmaları", *AST* 21/2, 285-294.
- Özsait 2009 Özsait, M., "2007 Yılı Burdur, Isparta ve Antalya İlleri Yüzey Araştırmaları", *AST* 26/2, 357-372.
- Özsait 2010 Özsait, M., "Isparta ve Burdur 2009 Yılı Yüzey Araştırmaları", *Anmed* 8, 127-135.
- Özsait – Şahin 1998 Özsait, M. – H. Şahin, "1996 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", *AST* 15/2, 121-142.

- Özsait – Özsait 2011 Özsait, M. – N. Özsait, “2009 Yılı Isparta ve Burdur Yüzey Araştırmaları”, AST 28/2, 41-56.
- Özsait – Özsait 2012 Özsait, M. – N. Özsait, “2010 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, AST 29/2, 281-304.
- Özsait – Özsait 2013 Özsait, M. – N. Özsait, “2011 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, AST 30/1, 317-332.
- Özsait v.d. 2010 Özsait, M. – N. Özsait – İ. Baytak, “2008 Yılı Isparta ve Burdur Yüzey Araştırmaları”, AST 27/2, 419-438.
- Öztan 2010 Öztan, A., “Acemhöyük 2008 Yılı Kazıları”, KST 31/2, 235-250.
- Öztan 2013 Öztan, A., Acemhöyük Madencilik Buluntularının Değerlendirilmesi (Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu 2013).
- Philip 1995 Philip, G., “New Light on North Mesopotamia in the Early Second Millenium B.C.: Metalwork from the Harmin”, Iraq 47, 119-144.
- Puglisi 1963 Puglisi, S. M., “Third Report on the Excavations at Arslantepe (Malatya)”, TürkArkDerg 13/2, 41-49.
- Pulak 1985 Pulak, C., “The Bronze Age Shipwreck at Ulu Burun, Turkey: 1985 Campaign”, AJA 92/1, 1-37.
- Pulak 2006 Pulak, C., “Uluburun Batığı”, bk.: Ü. Yalçın – C. Pulak – R. Slotta (ed.), Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti, Bochum, 57-104.
- Przeworski 1939 Przeworski, S., Die Metallindustrie Anatoliens in Der Zeit Von 1500-700 Vor Chr., Leiden.
- Renfrew 1967 Renfrew, C., “Cycladic Metallurgy and the Aegean Early Bronze Age”, AJA 71/1, 1-20.
- Roodenberg v.d. 1990 Roodenberg, J. – L. Thissen – H. Buitenhuis, “Preliminary Report on the Archaeological Investigations at Ilıpınar in NW Anatolia”, Anatolica 16, 1989-1990, 61-144.
- Schaeffer 1948 Schaeffer, C. F. A., Stratigraphie Comparée et Chronologie de l’Asie Occidentale Oxford.
- Seeden 1980 Seeden, H., The Standing Armed Figurines in the Levant, München.
- Seeher 2000 Seeher, J., Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük-Sarıket: Ausgrabungen des Deutschen Archäologischen Instituts in Zusammenarbeit mit dem Museum Bursa 1990-1991, Tübingen.
- Seeher 2007a Seeher, J., Hattuşa Kerpiç Kent Suru: Bir Rekonstrüksiyon Çalışması, İstanbul.
- Seeher 2007b Seeher, J., “Boğazköy/Hattuşa 2004-2005 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, KST 28.2, 27-42.

- Serdar v.d. 2006 Serdar, K. – Ö. Oyman – G. F. Erhan, “2004 Yılı Adana ve Kayseri Yüzey Araştırmaları (Sarız ve Kozan)”, AST 23/2, 293-308.
- Sevin 1985 Sevin, V., “İmikuşağı Kazıları 1983”, KST 6, 93-102.
- Sevin v.d. 2001 Sevin, V. – A. Özfirat – E. Kavaklı, “1997-1999 Hakkari Kazıları”, KST 22/1, 355-368.
- Shalev 2004 Shalev, S., Swords and Daggers in Late Bronze Age Canaan, Stuttgart.
- Süel 1989 Süel, M., “Balıbağı/1988 Kurtarma Kazısı”, TürkArkDerg 28, 145-163.
- Süel – Süel 1996 Süel, A. – M. Süel, “1994 Yılı Çorum-Ortaköy Kazı Çalışmaları”, KST 17/1, 263-282.
- Süel – Süel 2004 Süel, A. – M. Süel, “2002 Yılı Ortaköy-Şapınuva Kazı Çalışmaları”, KST 25/2, 229-234.
- Stronach 1957 Stronach, D. B., “The Development and Diffusion of Metal Types in Early Bronze Age Anatolia”, AnatSt 7, 89-125.
- Temizer 1954 Temizer, R., “Kayapınar Hüyüğü Buluntuları”, Belleten 69/72, 317-330.
- Tezcan 1960 Tezcan, B., “Yeni Horoztepe Buluntuları”, Anadolu 5, 13-28.
- Yalçın v.d. 2006 Yalçın, Ü. – C. Pulak – G. Körlin – M. Linden, “Katalog”, bk.: Yalçın, Ü. – C. Pulak – R. Slotta (ed.), Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti, Bochum.
- Yıldırım 1993 Yıldırım, T., M.Ö. II. Binde Orta Anadolu’da Madeni Silah Üretimi (Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara.
- Yıldırım 2001 Yıldırım, T., “A Group of Hittite Bronze Objects from the Seben District of Bolu”, Anatolica 27, 127-144.
- Yıldırım 2012 Yıldırım, T., “Resuloğlu (2003-...)”, Anadolu Ek Dizi No.III.2, 241-248.
- Yıldırım – Ediz 2006 Yıldırım, T. – İ. Ediz, “2004 Yılı Resuloğlu Mezarlık Kazısı”, KST 27/2, 57-64.
- Waldbaum 1983 Waldbaum, J.C., Metalwork from Sardis: The Find Through 1974, Cambridge.
- Woodward – Ormerod 1909/10 Woodward, A. M. – H. A. Ormerod, “A Journey in South-Western Asia Minor”, BSA 16, 76-136.

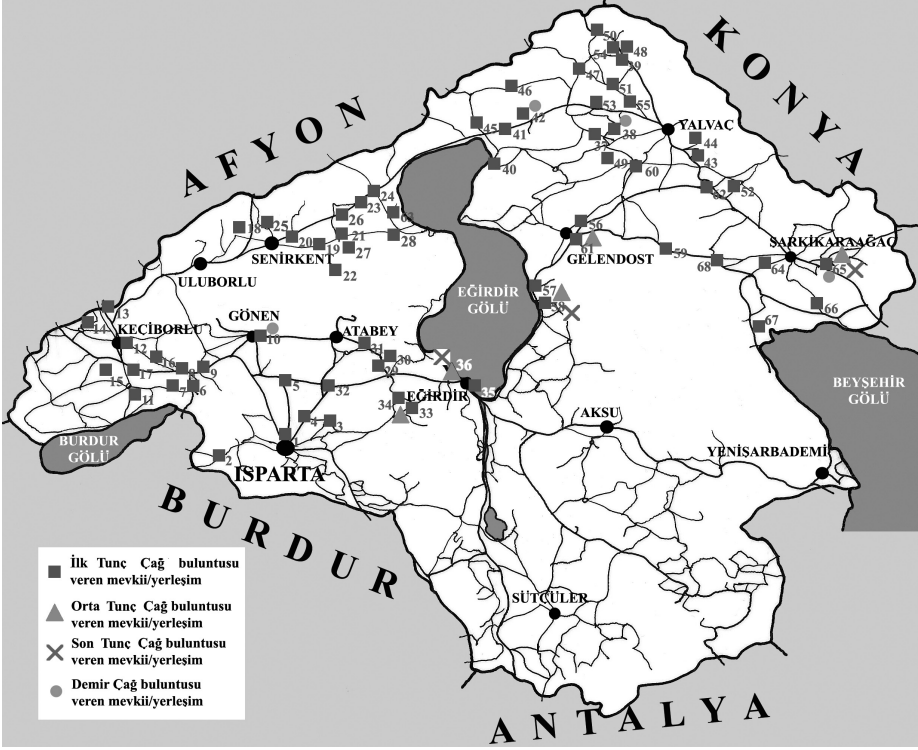

Fig. 1 Tunç Çağ buluntusu veren yerleşim ve/veya mevkileri gösterir Isparta il haritası

Figür 1'de yer alan haritada numaralandırılmış Tunç Çağ buluntusu veren yerleşim ya da mevkiler¹:

- 1 Isparta - Çünür Mahallesi İTÇ²
- 2 Isparta - Gelincik Köyü İTÇ³
- 3 Isparta - Alıköy İTÇ
- 4 Isparta - Kanlı Höyük İTÇ
- 5 Isparta - Yuğ Höyük İTÇ⁴
- 6 Gönen - Gölbaşı Köyü - Çaltaşı İTÇ
- 7 Gönen - Gölbaşı Köyü - Köşkaşı İTÇ⁵
- 8 Gönen - İncirlipe İTÇ
- 9 Gönen - İncirlişinar İTÇ⁶

¹ İTÇ: İlk Tunç Çağı; OTÇ: Orta Tunç Çağı; STÇ: Son Tunç Çağı; DÇ: Demir Çağı

² Özsait 1999, 77-88.

³ Özsait – Özsait 2013, 317-332.

⁴ 3-5 için bk.: Özsait 1987, 323-333.

⁵ 6 ve 7 için bk.: Özsait – Özsait 2012, 285-286.

⁶ 8 ve 9 için bk.: Özsait 1985, 209-210.

- 10 Gönen Höyük İTÇ ve Demir Çağ⁷
- 11 Keçiborlu - Senir Höyük İTÇ⁸
- 12 Keçiborlu II İTÇ⁹
- 13 Keçiborlu - İncesu - Tülü Tepe İTÇ
- 14 Keçiborlu - İncesu - Deniz Tepe İTÇ
- 15 Keçiborlu - Kılıç Kasabası - Kılıç Höyük İTÇ
- 16 Keçiborlu - Kılıç Kasabası - Gümüşgün - Tilkilik İTÇ
- 17 Keçiborlu - Kılıç Kasabası - Ören Mevkii İTÇ¹⁰
- 18 Uluborlu - Uluğbey İTÇ¹¹
- 19 Senirkent - Yassıören - Mandas Höyük İTÇ¹²
- 20 Senirkent - Kırbağlar İTÇ I ve II
- 21 Senirkent - Gürme I ve II İTÇ
- 22 Senirkent - Mandas İTÇ
- 23 Senirkent - Gencali I İTÇ
- 24 Senirkent - Gencali II İTÇ¹³
- 25 Senirkent - Uluğbey İTÇ
- 26 Senirkent - Büyükkabaca - Takkeli İTÇ
- 27 Senirkent - Ortayazı - Güreme Höyük İTÇ
- 28 Senirkent - Garip Köyü - Garip Höyük İTÇ¹⁴
- 29 Atabey - Göndürle Höyük İTÇ, OTÇ ve STÇ¹⁵
- 30 Atabey - Göndürle Höyük I İTÇ
- 31 Atabey - Pembeli Köy - Pamuklu İTÇ
- 32 Kaleönü - Karayuş Höyük İTÇ¹⁶
- 33 Büyükgökçeli - Findos Höyük İTÇ II ve OTÇ¹⁷
- 34 Isparta - Büyükgökçeli - Kazankalık Tepe İTÇ¹⁸
- 35 Eğirdir Gölü - Hadıp Adası İTÇ¹⁹
- 36 Eğridir Höyük OTÇ ve STÇ²⁰
- 37 Yalvaç - Eleği Köyü - Çiğilli İTÇ

⁷ Özsait 1987, 328.

⁸ Özsait 2009, 360-361.

⁹ Özsait 1987, 328.

¹⁰ 13-17 için bk.: Özsait – Özsait 2012, 281-304.

¹¹ Özsait – Özsait 2011, 41-56.

¹² Özsait v.d. 2010, 419-438.

¹³ 20-24 için bk.: Özsait 1990, 381-389.

¹⁴ 25-28 için bk.: Özsait 2010, 127-130; Özsait – Özsait 2011, 41-56.

¹⁵ Özgüç 1944, 409-418; Özsait 2004, 285.

¹⁶ 30-32 için bk.: Özsait 1987, 323-333.

¹⁷ Özsait 1999, 77-88.

¹⁸ Özsait – Özsait 2013, 317-332.

¹⁹ Özsait 2009, 361-362.

²⁰ Özsait 2003, 234-235.

- 38 Yalvaç - Teknepınar Höyük İTÇ ve DÇ
 39 Yalvaç - Çamharman Köyü - Dumlupınar İTÇ
 40 Yalvaç - Aşağıturlar Köyü - Gazi Ovası Höyük İTÇ²¹
 41 Yalvaç - Çayıryolu İTÇ
 42 Yalvaç - Kozluçay - Samılca Höyük İTÇ ve Demir Çağ²²
 43 Yalvaç - Dedeçam İTÇ I ve II
 44 Yalvaç - Kozluçay İTÇ I ve II²³
 45 Yalvaç - Ağıl İTÇ I ve II
 46 Yalvaç - Sükseğen İTÇ I
 47 Yalvaç - Ayvalı İTÇ II
 48 Yalvaç - Çamharman İTÇ II
 49 Yalvaç - Kurusarı İTÇ I ve II
 50 Yalvaç - Yarıkkaya İTÇ I ve II
 51 Yalvaç - Terziler İTÇ I ve II
 52 Yalvaç - Kuyucak İTÇ I ve II²⁴
 53 Yalvaç - Teknepınar İTÇ I ve II
 54 Yalvaç - Çamharman - Örentepe İTÇ²⁵
 55 Yalvaç - Sücüllü - Akyar -Sücüllü Höyük İTÇ²⁶
 56 Gelendost - Bağlı Köyü - Akçipa İTÇ²⁷
 57 Gelendost - Akmesit İTÇ, OTÇ ve STÇ
 58 Gelendost - İskele Höyük İTÇ, OTÇ ve STÇ²⁸
 59 Gelendost - Madenli-Ören İTÇ
 60 Gelendost - Madenli İTÇ
 61 Gelendost - Gelendost Höyük İTÇ ve OTÇ
 62 Gelendost - Yağcılar, Kuyucak ve Göksöğüt İTÇ II
 63 Gelendost - Gençali ve Ulağitepe İTÇ II²⁹
 64 Şarkikaraağaç - Çiçekpınar İTÇ
 65 Şarkikaraağaç - Arak İTÇ I ve II, OTÇ, STÇ ve DÇ
 66 Şarkikaraağaç - Beyköy İTÇ
 67 Şarkikaraağaç - Karakaya İTÇ I ve II
 68 Şarkikaraağaç - Yakaemir İTÇ I ve II³⁰

²¹ 37-40 için bk.: Özsait 2009, 357-372.

²² 41 ve 42 için bk.: Özsait – Şahin 1998, 121-142.

²³ 43 ve 44 için bk.: Özsait 1989, 302.

²⁴ 45-52 için bk.: Özsait 1988, 257-274.

²⁵ 53 ve 54 için bk.: Özsait 2002, 179-190.

²⁶ Özsait 2009, 361.

²⁷ Özsait 1994, 304; Özsait 2009, 359-360.

²⁸ 57 ve 58 için bk.: Özsait 2004, 285-294.

²⁹ 59-63 için bk.: Özsait 1994, 301-310.

³⁰ 64-68 için bk.: Özsait 1989, 301-312.

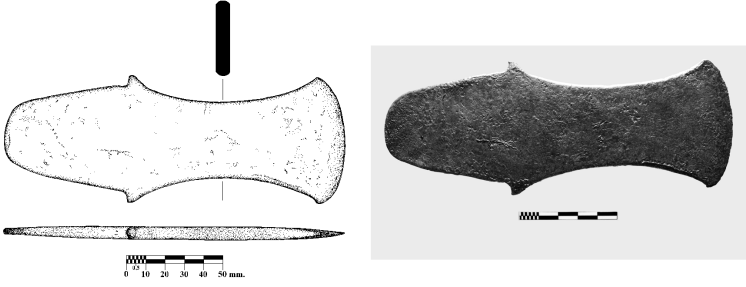

Fig. 2 5-33-83 envanter numaralı kolcuklu tunç balta.

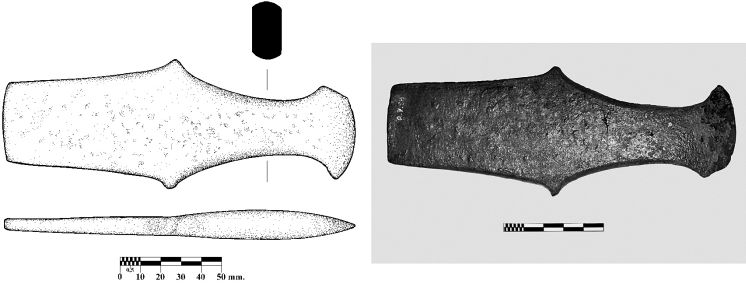

Fig. 3 8-7-88 envanter numaralı kolcuklu tunç balta.

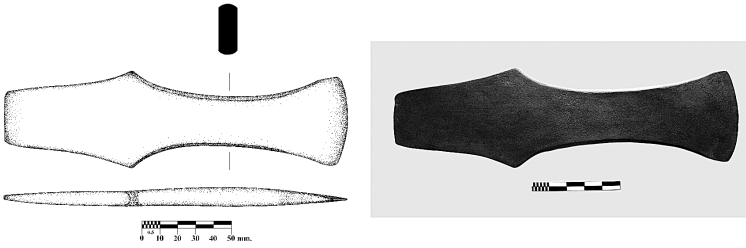

Fig. 4 5-1-05 envanter numaralı kolcuklu tunç balta.

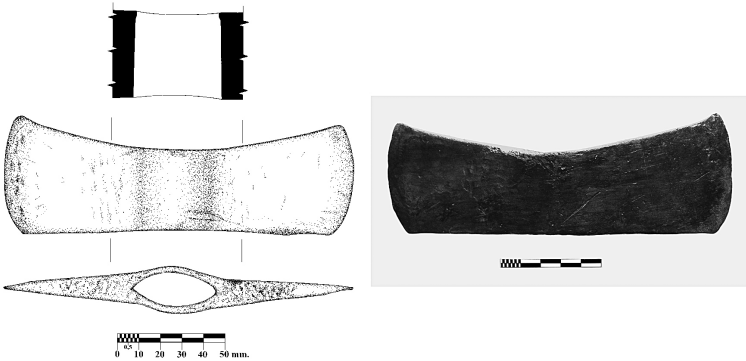

Fig. 5 5-2-05 envanter numaralı çift ağızlı tunç balta.

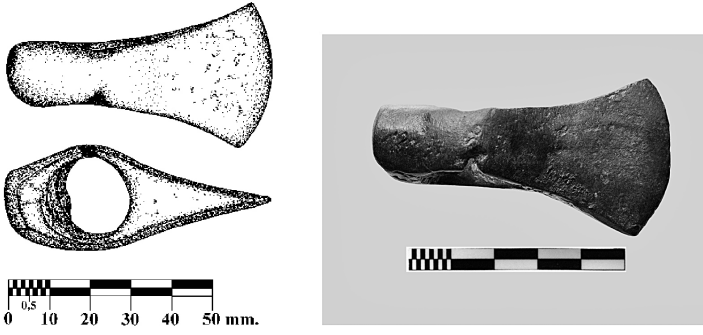

Fig. 6 8-12-09 envanter numaralı sap delikli tunç minyatür balta.

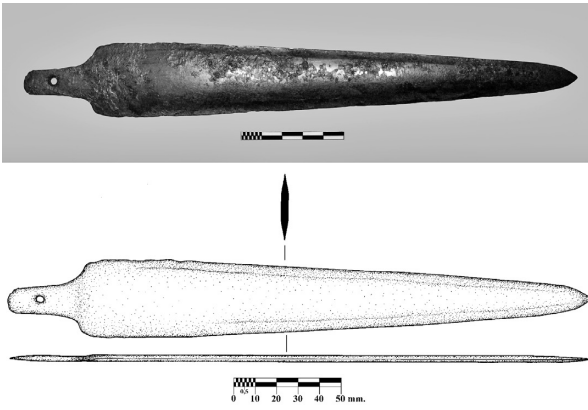

Fig. 7 4-1-92 envanter numaralı tunç hançer.

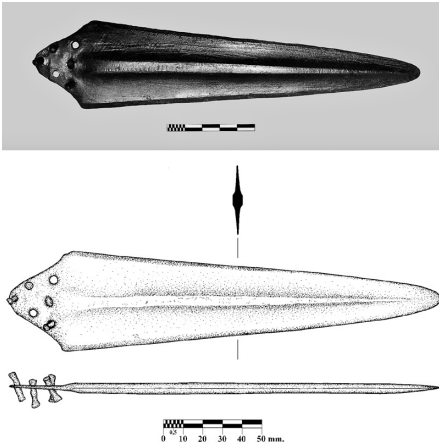

Fig. 8 5-3-05 envanter numaralı tunç hançer.

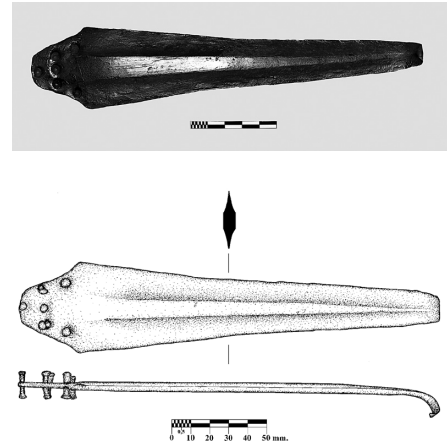

Fig. 9 5-4-05 envanter numaralı tunç hançer.

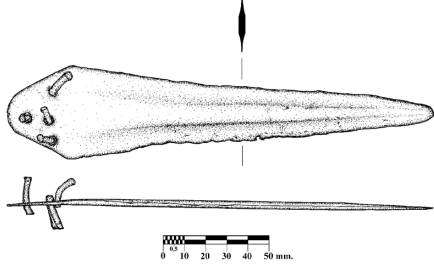
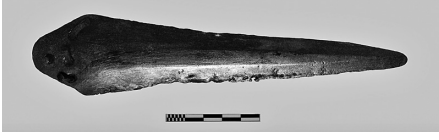

Fig. 10 5-6-05 envanter numaralı
tunç haçer.

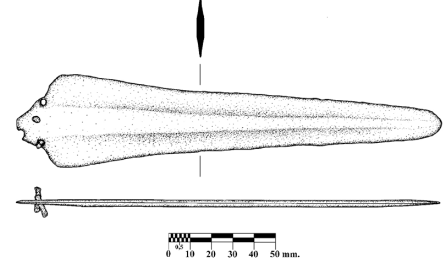

Fig. 11 5-7-05 envanter numaralı
tunç haçer.

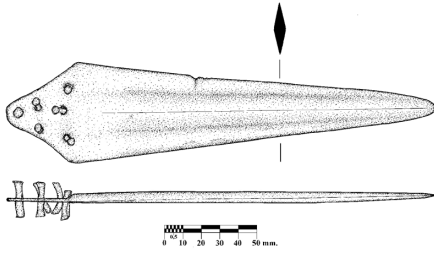

Fig. 12 5-5-05 envanter numaralı
tunç haçer.

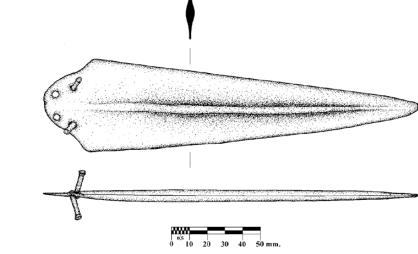

Fig. 13 2-1-06 envanter numaralı
tunç haçer.

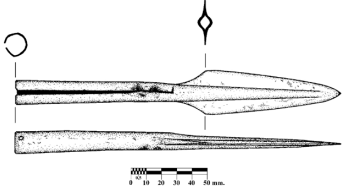
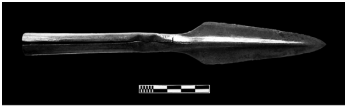

Fig. 14 4-4-92 envanter numaralı
kovanlı tunç mızrak ucu.

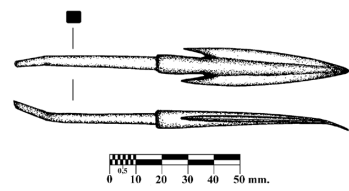

Fig. 15 9-6-94 envanter numaralı
kanatlı tunç ok ucu.

